

SVEUČILIŠTE SJEVER SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

DIPLOMSKI RAD br. 229/PE/2018

REGIONALNE EKONOMSKE ORGANIZACIJE I UDRUŽENJA: IZAZOVI I PRILIKE

Luka Sambolec

Varaždin, travanj 2018.

**SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN**

Studij Poslovne ekonomije

DIPLOMSKI RAD br. 229/PE/2018

**REGIONALNE EKONOMSKE
ORGANIZACIJE I UDRUŽENJA:
IZAZOVI I PRILIKE**

Student:

Luka Sambolec, 0294/336D

Mentor:

doc.dr.sc. Petar Kurečić

Varaždin, travanj 2018.

Prijava diplomskog rada

studenta IV. semestra diplomskog studija
Poslovna ekonomija

IME I PREZIME STUDENTA Luka Sambolec

MATIČNI BROJ 0294/336D

NASLOV RADA Regionalne ekonomske organizacije i udruženja: izazovi i prilike

NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU Regional economic organizations and associations: challenges and opportunities

KOLEGIJ Ekonomika i politika međunarodne razmjene

MENTOR doc. dr. sc. Petar Kurečić

ČLANOVI POVJERENSTVA

1. prof. dr. sc. Ante Rončević
2. prof. dr. sc. Anica Hunjet
3. doc. dr. sc. Petar Kurečić
4. prof. dr. sc. Goran Kozina

Zadatak diplomskog rada

BROJ 229/PE/2018

OPIS

U ovom diplomskom radu govorit će se o regionalnim ekonomskim organizacijama i udruženjima u svijetu, razlozima njihovih nastanaka i učincima istih. Prvotno će se definirati osnovno značenje regionalnih ekonomskih organizacija i udruženja, njihov razvitak, te motivi i efekti stvaranja. Od iznimne važnosti su tipovi regionalnih ekonomskih organizacija i udruženja, s težnjom stvaranja političke unije, a u radu će redom biti prikazani od onih najjednostavnijih, pa do onih najkompleksnijih. Pošto su regionalne ekonomske organizacije i udruženja rasprostranjene na svih 6 naseljenih kontinenata, detaljnije će se analizirati po jedna organizacija sa svakog kontinenta, i to: CEFTA s europskog kontinenta, ASEAN s azijskog, COMESA s afričkog, MERCOSUR s južnoameričkog, NAFTA sa sjevernoameričkog i APEC s australskog kontinenta i Pacifika. Razmatrati će se zemlje članice pojedinih regionalnih ekonomskih organizacija, i to njihova gospodarska, politička i demografska obilježja, te razlozi pristupanja i koristi od saveza. Analizirati će se ekonomski aspekti te trgovinska razmjena među zemljama članicama pojedinih saveza, odnosno intraregionalna trgovina, i trgovinska razmjena zemalja članicama sa zemljama izvan saveza, odnosno izvan regionalna trgovina. Bit će prikazana dinamika rasta trgovinske razmjene između država i odgovornost zone slobodne trgovine glede toga.

U VARAŽDINU, DANA

15. 03. 2018.

POTPIS MENTORA

P. Kurečić

SAŽETAK

Još u povijesti, a mnogo intenzivnije danas, zemlje su u potrazi za raznim načinima koji bi pospješili i ubrzali njihov gospodarski razvoj, odnosno njihovu ekonomsku i političku sliku. Rješenje su pronašle u mnogim udruženjima, počevši od globalizacije, bilaterizma, multilaterizma, pa sve do regionalnih ekonomskih organizacija i udruženja.

Regionalne ekonomske organizacije predstavljaju regionalno povezivanje zemalja i formiranje slobodne trgovinske zone među zemljama članica, na način da se sruše trgovinske barijere i ukinu trgovinska ograničenja, a sve u cilju povećanja trgovinske razmjene koja će se odraziti na povećanje ekonomskog rasta i razvoja zemalja, povećanje njihovog životnog standarda, povećanje sigurnosti i osiguranje mira. Postoji 6 tipova regionalnih ekonomskih organizacija, a to su: slobodno trgovinsko područje, carinska unija, jedinstveno tržište robe, zajedničko tržište, te najsloženiji oblici monetarna i ekonomska unija.

Regionalne ekonomske organizacije danas su raširene po cijelom svijetu, odnosno prostiru se na svih 6 naseljenih kontinenata. Ta konstatacija govori da je u bilo kojem dijelu svijeta mogući oblik udruživanja i zajedničkog djelovanja s ciljem razvoja i napretka za dobrobit društva. Neke od najvažnijih regionalnih organizacija su ASEAN, NAFTA, CEFTA, MERCOSUR, COMESA, APEC. Organizacije, ali i njihove članice, međusobno se razlikuju po geografskim i demografskim obilježjima, ekonomskom rastu i životnom standardu, trgovinskoj razmjeni, sigurnosti i miru u zemlji. Upravo zbog poboljšanja slike svakog od navedenih obilježja, stvorene su regionalne ekonomske organizacije.

Ključne riječi: regionalne ekonomske organizacije i udruženja, ASEAN, NAFTA, CEFTA, MERCOSUR, COMESA, APEC

SUMMARY

Throughout history, but much more intensive today, countries are searching for various ways which would enhance and accelerate their economic growth, or their economic and political image. They have found their solution in many integrations, from globalization, bilateralism and multilateralism to regional economic organisations and integrations.

Regional economic organisations represent regional connection between countries and forming free trade zones among members, by wrecking trade barriers and abolishing trade limitations, with the aim of increasing trade which will result with economic growth and development of the members, improving their life standard, increasing safety and providing peace. There are 6 types of regional economic organisations: free trade area, customs union, unique commodity market, common market, and the most complex of them, monetary and economic union.

Today, regional economic organisations are spread all over the world, they take place on all 6 habitable continents. This statement says that there is a possibility of making a form of association and joint action in any part of the world, with the goal of development and progress for wellbeing of society. Some of the most important regional organisations are ASEAN, NAFTA, CEFTA, MERCOSUR, COMESA, APEC. Organisations, and their members are mutually different by geographic and demographic characteristics, economic growth and life standard, trade, safety and peace. Improving an image of each of the stated characteristics is precisely the reason why regional economic organisations were developed.

Key words: regional economic organisations and integrations, ASEAN, NAFTA, CEFTA, MERCOSUR, COMESA, APEC

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Cilj rada	1
1.2. Izvori podataka i metoda prikupljanja	2
1.3. Struktura rada	2
2. REGIONALNE EKONOMSKE ORGANIZACIJE I UDRUŽENJA	3
2.1. Globalizacija, multilaterizam i regionalizacija	4
2.2. Motivi i efekti stvaranja regionalnih ekonomskih integracija	5
2.3. Modeli, pristupi i tipovi regionalnih ekonomskih integracija	6
3. REGIONALNE EKONOMSKE ORGANIZACIJE I UDRUŽENJA U SVIJETU	9
3.1 ASEAN	12
3.1.1 Nastanak, razvoj i osnovna obilježja ASEN-a	12
3.1.2 Trgovina ASEAN-a	15
3.1.3 Slobodni trgovinski sporazumi ASEAN-a	17
3.2 NAFTA	20
3.2.1 Nastanak, razvoj i osnovna obilježja NAFTA-e	20
3.2.2 Trgovina NAFTA-e	22
3.3 CEFTA	24
3.3.1 Nastanak, razvoj i osnovna obilježja CEFTA-e	24
3.3.2 Trgovina CEFTA-e	27
3.4 MERCOSUR	29
3.4.1 Nastanak, razvoj i osnovna obilježja MERCOSUR-a	29
3.4.2 Trgovina MERCOSUR-a	31
3.5 COMESA	33
3.5.1 Nastanak, razvoj i osnovna obilježja COMESA-e	33

3.5.2 Trgovina COMESA-e.....	36
3.6 APEC	38
3.6.1 Nastanak, razvoj i osnovna obilježja APEC-a	38
3.6.2 Trgovina APEC-a	41
4. ZAKLJUČAK.....	44
POPIS LITERATURE.....	46
POPIS TABLICA.....	48
POPIS SLIKA	49

1. UVOD

Ovim radom želi se pokazati da li, i u kojoj mjeri, regionalne ekonomske organizacije i udruženja utječu na povećanje trgovinske razmjene, a time i na ekonomski rast. Rušenjem barijera i ukidanjem ograničenja, zemlje koje su stupile u regionalnu integraciju imaju priliku na najbolji način iskoristiti slobodnu zonu trgovine. U slobodnoj zoni trgovine ubrzan je i povećan slobodan protok robe, usluga i kapitala.

Svaka zemlja drugačije iskorištava povlaštenu slobodnu trgovinsku zonu, ovisno o mogućnostima i obilježjima u kojima se nalazi. Regionalne integracije pretežito pogoduju slabije razvijenim državama i državama u razvoju, koje dobivaju potpore od razvijenijih država unutar saveza. Isto tako, slabije razvijene zemlje više su motivirane od visokorazvijenih zemalja, želeći dostignuti njihov nivo, ili se barem približiti, i na taj način otvoriti prema globalnom tržištu.

Ono što ide u korist zemljama članicama regionalnih integracija je rast BDP-a, rast BDP-a per capita te pozitivan neto izvoz, odnosno višak izvoza nad uvozom. Porastom iznosa tih obilježja zemljama se uvelike može popraviti gospodarska slika i može se napraviti veliki iskorak prema globalnoj trgovini osiguravajući pritom ekonomsko blagostanje zemlje.

1.1. Cilj rada

Cilj rada je napraviti usporedbu zona slobodne trgovine nekih od najvažnijih regionalnih integracija u svijetu, razmatrajući pritom ekonomske aspekte i razmjenu među državama. Isto tako potrebno je prikazati dinamiku rasta trgovinske razmjene među državama i razmišljanja koliko je za to odgovorna zona slobodne trgovine kojoj pojedine države članice pripadaju.

1.2. Izvori podataka i metoda prikupljanja

Za pisanje diplomskog rada prikupljeni su podaci s tematikom regionalnih ekonomskih organizacija i udruženja i slobodnih trgovinskih sporazuma. Sredstva koja su poslužila u prikupljanju podataka su stručne literature, članci te internetski izvori.

1.3. Struktura rada

Rad je podijeljen u 3 logičke cjeline. U prvoj cjelini govori se općenito o regionalnim ekonomskim organizacijama i udruženjima, počevši od onih najjednostavnijih i plitkih, pa sve do najsloženijih i dubokih oblika udruženja. Sljedeće o čemu se govori u prvoj cjelini su motivi i efekti stvaranja regionalnih integracija, te modeli, pristupi i tipovi regionalnih ekonomskih integracija. U drugoj cjelini govori se o rasprostranjenosti regionalnih organizacija po cijelom svijetu, te o teritorijalnoj odnosno kontinentalnoj podjeli nekih od najznačajnijih regionalnih organizacija. U trećem dijelu razmatra se svaka od 6 izabranih organizacija s fokusom na ekonomske aspekte i dinamiku rasta razmjene među državama, te odgovornost slobodne trgovine u svemu tome.

2. REGIONALNE EKONOMSKE ORGANIZACIJE I UDRUŽENJA

Regionalne ekonomske organizacije su institucije kroz koje zemlje nastoje poboljšati svoj gospodarski razvitak na način da se zemlje prvotno međusobno povežu po nekakvom geografskom kriteriju, odnosno regiji, formirajući neku cjelinu. Nakon što se zemlje integriraju, slijedi uspostava međusobne suradnje koja se treba konstantno održavati. Tada su udružene zemlje spremne na zajedničko rješavanje ponajprije trgovinskih, a onda i ostalih pitanja.

Da bi sve to bilo ostvarivo, nužno je ukidanje raznih barijera i ograničenja koja sprečavaju i usporavaju slobodan protok robe i usluga, i znatno otežavaju trgovinske odnose među državama. Svim integracijama od interesa je ukidanje takvih ograničenja za slobodan i nesmetan protok robe, kako bi trgovinska razmjena bila što brža, bolja, jeftinija, efikasnija i naposljetku ekonomičnija. Realizacijom toga zemlje su mnogo bliže ostvarenju svojih krajnjih ciljeva, a to su ekonomski rast i razvoj te politička sigurnost i mir u zemlji.

Regionalne ekonomske organizacije i udruženja razlikuju se po pristupima, modelima i tipovima integriranja, a isto tako i po efektima stvaranja integracija. Razlikuju se i po stupnju trgovinske razmjene robe, usluga i kapitala koja se dešava unutar pojedine integracije.

Postoje različiti motivi zbog kojeg zemlje stupaju u regionalne organizacije, od onih najčešćih ekonomskih, pa do političkih, društvenih i sigurnosnih, a sve to ovisi o situaciji i uvjetima u kojoj se pojedina zemlja nalazi. Danas tako imamo regionalne integracije bogatih zemalja, integracije siromašnih zemalja, te kombinacije bogatih i siromašnih, ali sve zemlje teže ka cilju nekog napretka za boljitak života tamošnjeg stanovništva.

2.1. Globalizacija, multilaterizam i regionalizacija

U današnje vrijeme cilj svake zemlje je povezivanje s ostatkom svijeta, odnosno stvaranje odnosa s drugim zemljama i naposljetku efikasno održavanje sklopljene suradnje. Kako bi se taj cilj i efikasna suradnja što jednostavnije ostvarili, nastao je proces pod nazivom globalizacija.

Globalizacija se intenzivno počela razvijati nakon Drugog svjetskog rata. Podrazumijeva neovisno prostorno povezivanje ljudi, kapitala, robe i informacija, a sve to uz pomoć tehnologija, infrastrukture, institucija i pravnih sustava. Ovaj proces je od iznimne važnosti za današnja vremena kada postoji sve veća potreba za kretanjem osnovnih životnih resursa i povezivanjem svih krajeva svijeta. Nastankom globalizacije počela se razvijati slobodna trgovina, koja je potaknula na ukidanje carinskih barijera i osnivanje slobodnih carinskih zona. Može se reći da je globalizacija potaknula razvoj mnogih gospodarskih, industrijskih i ekonomskih grana koje uvelike pojednostavljuju povezivanje svih dijelova svijeta, neovisno da li se radi o ljudima, robi ili informacijama, ali s ciljem što boljeg i kvalitetnijeg protoka, uz optimalne troškove i prihvatljive rokove.

Multilaterizam predstavlja najefikasniji način promocije multilateralne suradnje u svijetu, koja se temelji na suradnji više od dviju zemalja. Specijaliziran je za rješavanje problema i sukoba koji su zahvaćeni na međunarodnim razinama i u međunarodnim vezama. Međunarodne multilateralne institucije su: Međunarodni monetarni fond (MMF), Ujedinjeni narodi (UN), Svjetska banka (WB) i Svjetska trgovinska organizacija (WTO), koja predstavlja pravni i institucionalni okvir multilateralnog trgovinskog sustava u područjima carina i trgovine robom, uslugama i intelektualnim vlasništvom. Nastala je prvog siječnja 1995. godine iz GATT-a i tada je službeno otpočela s radom, sa sjedištem u Ženevi (Švicarska). WTO ukupno broji 164 država članica¹. Temeljni cilj Svjetske trgovinske organizacije je održivi rast i razvoj gospodarstva, liberalizacija trgovinskog okruženja i bolja suradnja u vođenju ekonomske politike. Kako bi ostvarila svoje ciljeve, WTO je usredotočena na stvaranje:² otvorenog i ravnopravnog sustava trgovinskih pravila, progresivne liberalizacije i eliminacije carinskih i necarinskih prepreka trgovini robama i uslugama, uklanjanje svih oblika protekcionističkih mjera i diskriminatornih tretmana u međunarodnim trgovinskim

¹WTO. Dostupno na: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm (25.01.2018.)

²Ministarstvo vanjskih i europskih poslova. Dostupno na: [http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi-staro-ijvhj/svjetska-trgovinska-organizacija-\(wto\)/](http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi-staro-ijvhj/svjetska-trgovinska-organizacija-(wto)/) (25.01.2018.)

odnosima, integraciju nerazvijenih i zemalja u razvoju, te tranzicijskih zemalja u multilateralni sustav i postizanje maksimalno mogućeg stupnja transparentnosti trgovinskog multilateralnog sustava. U novije vrijeme, kao sljedbenik globalizacije i multilateralizma, počeo se razvijati pojam regionalizma, odnosno regionalnih ekonomskih integracija.

Regionalizam je važan mehanizam koji na neki način miri tenzije između pritiska globalizacije i potrebe za većom lokalnom kontrolom i nudi zemljama priliku da zadrže autonomiju nad političkim procesima.³ Od svojih početaka regionalizam je imao razne podjele, međutim u današnje vrijeme najčešća podjela je na stari i novi regionalizam. Stari regionalizam bio je aktualan nakon Drugog svjetskog rata i trajao je narednih tridesetak godina, a bio je usredotočen na trgovinu robom i na cijene. U tu vrstu regionalizma spadali su plitki trgovinski sporazumi koji su se odnosili na smanjivanje ili eliminaciju barijera u trgovini robom. Novi je pak regionalizam postao aktualan devedesetih godina s fokusom na vezu između trgovine i produktivnosti. Tu vrstu regionalizma karakterizirali su dublji trgovinski sporazumi koji su sadržavali dodatne elemente harmonizacije nacionalnih politika, uklanjanje fiskalnih barijera, te daljnje otvaranje tržišta. Uz stari i novi regionalizam, postoji i otvoreni regionalizam, karakterističan za trgovinske sporazume koji nisu ekskluzivni. Takva vrsta regionalizma dopušta priključivanje novih članica koja se ne smiju ograničavati u daljnjim odlukama koje se tiču liberalizacije.

2.2. Motivi i efekti stvaranja regionalnih ekonomskih integracija

Postoje različiti motivi stvaranja regionalnih ekonomskih integracija koji su posljedica različitosti zemalja glede ekonomskih, društvenih, političkih, socioloških i tehnoloških pitanja. Dakle, svaka zemlja ima drugačije motive integriranja ovisno o situaciji, stanju i uvjetima u kojima se nalazi, međutim postoji osnovna podjela motiva na ekonomske i političke:

1. najčešći ekonomski motivi su: povećanje tržišta te lakši pristup tržištu drugih zemalja, efikasnija proizvodnja, zadržavanje investicija, ekonomija obujma, povećanje konkurencije, efikasnije korištenje resursa.

³ Grgić, Mato i Bilas, Vlatka: Teorija regionalnih ekonomskih integracija, Sinergija, Zagreb, 2012., str. 6.

2. najčešći politički motivi su: politička sigurnost, pregovaračka snaga, ustrajnost političkih reformi, učinak na demokraciju i domaću politiku.

Ciljevi i motivi sklapanja regionalnih sporazuma mogu varirati, ali svima je zajedničko smanjivanje barijera u trgovini među članicama regionalne integracije i diskriminacija trgovine s drugim zemljama nečlanicama integracije.⁴

Rezultat formiranja regionalnih ekonomskih integracija prikazuje se kroz efekte regionalnih ekonomskih integracija. Oni nam pokazuju na koji se način i koliko efikasno i intenzivno očituju učinci staranja regionalnih ekonomskih integracija. Osnovna podjela efekata stvaranja regionalnih ekonomskih integracija je na:

1. statičke efekte
2. dinamičke efekte

Statičke efekte karakterizira stvaranje trgovine i skretanje trgovine, za razliku od dinamičkih koje karakterizira jačanje ili slabljenje statičkih efekata integracije. Razlozi nastanka dinamičkih efekata su povećanje štednje i investicija koje dovodi do povećanja kapitala, i integracija dugoročno pridonosi produktivnosti.

2.3. Modeli, pristupi i tipovi regionalnih ekonomskih integracija

Postoje dva modela regionalnog ekonomskog integriranja, a pošto su komplementarna i vrlo usko povezana od velike važnosti je da prepoznamo termine u kojima se oni razlikuju. Modeli regionalnog ekonomskog integriranja su:

1. tržišna integracija
2. institucionalna integracija

Tržišna integracija je rezultat prirodnog ekonomskog razvoja. Bazira se na klasičnoj ili neoklasičnoj ekonomskoj teoriji, a odnosi se na ekonomske integracije putem tržišta gdje privatni sektor obnaša funkciju nositelja trgovinske integracije. Osnovni razlog nastanka ove integracije je porast udjela izvoza i uvoza dviju zemalja u njihovoj ukupnoj proizvodnji. Institucionalne integracije karakterizira uporaba trgovinskih sporazuma koji sadrže pravne i zakonske regulative. Razlog nastanka ove integracije je sklapanje sporazuma o liberalizaciji

⁴ Grgić, Mato i Bilas, Vlatka: Teorija regionalnih ekonomskih integracija, Sinergija, Zagreb, 2012., str. 33.

trgovine između dviju ili više zemalja, tzv. regionalnih trgovinskih sporazuma, koji svojim članicama osiguravaju preferencijalni tretman.

Pristupi regionalnom ekonomskom integriranju podijeljeni su na: regionalnu suradnju, razvojnu integraciju i tržišnu integraciju. Regionalna suradnja predstavlja davanje prostora i fleksibilnosti zemljama koje su sklopile suradnju kako bi se na najbolji mogući način mogle posvetiti rješavanju zajedničkih interesa. Razvojna integracija bavi se ispravljanjem negativnih efekata i tržišnih neuspjeha, na način da pribavi robu i usluge potrebitima kako bi se mogli što bolje razvijati i postići zacrtane visoke ciljeve. Tržišna integracija teži ka ostvarivanju glavnog cilja – stvaranju političke unije, i to kroz pet različitih tipova ekonomskih integracija:

Tabela 1. Glavni tipovi ekonomskih integracija ovisno o dubini integracija

	Nema vidljivih unutarnjih ograničenja trgovine	Zajednička vanjska trgovinska ograničenja	Nema vidljivih unutarnjih ograničenja trgovine	Slobodno kretanje proizvodnih faktora i financijske imovine	Zajednička valuta	Zajednička ekonomska politika
1. slobodno trgovinsko područje	x					
2. carinska unija	x	x				
3. jedinstveno tržište robe	x	x	x			
4. zajedničko tržište	x	x	x	x		
5. monetarna unija	x	x	x	x	x	
6. ekonomska unija	x	x	x	x	x	x

Izvor: obrada autora prema: Hansen, J. D. i Nielsen, J. U.: An Economic Analysis of the EU, Drugo izdanje, London: McGraw-Hill International, 1997., str. 4.

Tipovi regionalnih ekonomskih integracija su:

1. slobodno trgovinsko područje – odnosi se na eliminaciju carinskih i necarinskih barijera. Države samostalno odlučuju o svojim trgovinskim ograničenjima, odnosno o protoku robe i usluga između zemalja članica.
2. carinska unija - osim eliminacije carinskih ograničenja, ovaj tip integracije uključuje stvaranje vanjskotrgovinske politike.
3. jedinstveno tržište robe – integracijski stupanj kod kojeg nisu prisutna unutarnja ograničenja trgovine, te isto kao i kod prethodnih integracijskih stupnjeva nema carinskih ograničenja i prakticira se vanjskotrgovinska politika
4. zajedničko tržište – podrazumijeva sve karakteristike kao i prethodni stupnjevi integracije uz dodatak slobodnog kretanja proizvodnih faktora i financijske imovine
5. monetarna unija – predstavlja korak više od zajedničkog tržišta na način da uvodi i primjenjuje zajedničku valutu za sve zemlje članice, a sve to zbog sigurnosti deviznog tečaja
6. ekonomska unija – najviši stupanj integracije koji podrazumijeva zajedničku koordinaciju ekonomskih politika zemalja članica s naglaskom na fiskalnu politiku

3. REGIONALNE EKONOMSKE ORGANIZACIJE I UDRUŽENJA U SVIJETU

Regionalne ekonomske organizacije danas su raširene po cijelom svijetu, odnosno prostiru se po svih 6 naseljenih kontinenata. Ta konstatacija govori da je u bilo kojem dijelu svijeta mogući oblik udruživanja i zajedničkog djelovanja s ciljem razvoja i napretka za dobrobit društva. S obzirom na geografski položaj, svaka zemlja ima drugačije uvjete za napredak. Neke zemlje od samog starta imaju prednost u prirodnim bogatstvima koje posjeduju i povoljnim klimatskim uvjetima u kojim se nalaze, te nemaju nikakva ekstremna obilježja koja mogu usporiti razvoj zemlje, a na njima je samo da prepoznaju i iskoriste potencijal i povoljan položaj u kojem se nalaze. S druge strane ima i onih kojima je mnogo teže, s obzirom na to u kakvim se uvjetima nalaze, ali činjenica je da postoji mnogo zemalja koje se bolje snalaze i bolje napreduju u težim uvjetima, od nekih zemalja koje se nalaze u znatno boljim uvjetima. Na kraju se sve svodi na uspješnost vođenja neke zemlje, na maksimiziranje svakog bogatstva koje zemlja posjeduje, na rast i razvoj, povećanje trgovine, postizanje pozitivnog neto izvoza, rasta životnog standarda i onog možda najvrjednijeg, a to je mir i sigurnost.

Regionalne ekonomske organizacije i udruženja u Africi predstavljaju važan kotač za ekonomski rast i razvoj ovog vrlo siromašnog i financijski nerazvijenog kontinenta. Većina stručnjaka tvrdi upravo to, da stvaranje te intraregionalne trgovine potiče trgovinu. Afričke zemlje imaju viziju stvaranja jedinstvene regionalne ekonomske zajednice tzv. Afričke ekonomske zajednice preko koje bi se integrirale s ostatkom svijeta tijekom razdoblja od 34 do 40 godina, počevši od 1994. godine.⁵ Najznačajnije regionalne ekonomske organizacije i udruženja na afričkom kontinentu su:

- Južnoafrička razvojna zajednica (SADC),
- Zajedničko tržište istočne i južne Afrike (COMESA),
- Ekonomska zajednica zapadnoafričkih zemalja (ECOWAS),
- Zapadnoafrička ekonomska i monetarna unija (WAEMU).

Regionalne ekonomske integraciji u Europi su vrlo razvijene i uvelike pomažu zemljama u njihovim naprecima i razvojem. Na integracijama je samo da se i dalje razvijaju i da članice međusobno surađuju kako bi se sama integracija produbila, odnosno ojačala, i odvela zemlje članice ka ostvarenju što više zacrtanih ciljeva. Europska unija, koja čini jednu od integracija

⁵ Grgić, Mato; Bilas, Vlatka i Franc, Sanja: Regionalne ekonomske integracije u svijetu, Sinergija, Zagreb, 2012., str. 2.

u Europi, služi kao primjer ostalim integracijama u svijetu. Najvažnije regionalne ekonomske organizacije i udruženja u Europi su:

- Europska unija (EU),
- Ekonomska i monetarna unija (EMU),
- Europsko područje slobodne trgovine (EFTA),
- Slobodno trgovinsko područje zemalja srednje Europe (CEFTA).

Regionalne ekonomske organizacije i udruženja u Sjevernoj Americi različitog su stupnja ekonomskog razvoja i političkog ustroja. Prevelika razlika je između najrazvijenijih zemalja regije, Kanade i SAD-a, u odnosu na ostale zemlje u regiji. Najveći problem regionalnih integracija na tom području je strah malih i slabije razvijenih zemalja članica da će unutar integracije imati mnogo manje financijskih koristi u odnosu na zemlje koje su mnogo razvijenije. Najznačajnije regionalne organizacije i udruženja na sjevernoameričkom kontinentu su:

- Sjevernoamerički sporazum o slobodnoj trgovini (NAFTA)
- Srednjoamerički sustav integriranja (SICA)

Regionalne ekonomske organizacije i udruženja na području Južne Amerike i Karipskog otočja idu u dobrom smjeru, odnosno postepeno se razvijaju i potrebno je održavati takvu međusobnu suradnju kako bi se ostvarilo što više ekonomskih i trgovinskih ciljeva. Najznačajnije regionalne organizacije i udruženja na južnoameričkom kontinentu su:

- Udruženje za integraciju zemalja Latinske Amerike (LAIA),
- Južnoamerička unija naroda (UNASUR),
- Zajedničko tržište zemalja Južne Amerike (MERCOSUR),
- Zajednica karipskih zemalja (CARICOM),
- Zajednica zemalja ANDEAN-a (CAN).

Regionalne ekonomske organizacije i udruženja u Aziji su slabo institucionalizirane, svjesno i namjerno od strane azijskih zemalja s ciljem očuvanja svojeg teško stečenog suvereniteta.⁶

⁶ Grgić, Mato; Bilas, Vlatka i Franc, Sanja: Regionalne ekonomske integracije u svijetu, Sinergija, Zagreb, 2012., str. 162.

Središnju Aziju karakteriziraju trgovinska ograničenja i visoki tranzitni troškovi, ali i velika prirodna bogatstva i resursi koje posjeduje, a regionalna integracija dovela bi do velikih zajedničkih koristi. Istočna Azija ekonomski vrlo napreduje i ima veliki utjecaj na svjetsku ekonomiju. Najznačajnije regionalne organizacije i udruženja na azijskom kontinentu su:

- Savez država jugoistočne Azije (ASEAN),
- Južnoazijsko udruženje za regionalnu suradnju (SAARC),
- Inicijative zemalja Bengalskog zaljeva za uspostavljanje multisektorske tehničke i ekonomske suradnje (BIMSTEC).

Regionalne ekonomske organizacije i udruženja na Bliskom istoku imaju određenih pomaka učinjenih na regionalnoj razini, ali ono što predstavlja problem je spori proces integriranja u globalnu ekonomiju i propuštanje prilika za diverzifikaciju i rast.⁷ Najznačajnije regionalne organizacije i udruženja s područja Bliskog istoka su:

- Organizacija islamske konferencije (OIC),
- Liga arapskih zemalja (LAS),
- Veliko arapsko područje slobodne trgovine (GAFTA),
- Vijeće zemalja Zaljeva (GCC).

Regionalne ekonomske organizacije i udruženja u Australiji i na Pacifiku u velikom su razvoju i vrlo brzo napreduju, kako s trgovinom, tako i s ulaganjem i suradnjom s drugim zemljama. Najznačajnije regionalne organizacije i udruženja s područja Australije i Pacifika su:

- Sporazum o suradnji između Australije i Novog Zelanda (ANZCERTA),
- Forum za azijsko-pacifičku ekonomsku suradnju (APEC).

⁷ Grgić, Mato; Bilas, Vlatka i Franc, Sanja: Regionalne ekonomske integracije u svijetu, Sinergija, Zagreb, 2012., str. 191.

3.1 ASEAN

3.1.1 Nastanak, razvoj i osnovna obilježja ASEANA-a

ASEAN (engl. Association of Southeast Asian Nations) je savez država jugoistočne Azije koji predstavlja najistaknutiju regionalnu integraciju u Aziji. Savez je osnovan 08. kolovoza 1967. godine u Bangkoku potpisivanjem sporazuma o osnivanju koji su realizirale sljedeće azijske zemlje: Malezija, Filipini, Tajland, Singapur i Indonezija. Zemljama osnivačicama se u savez ASEAN naknadno pridružilo još pet zemalja, i to redom: Brunej Darusalam 1984. godine, Vijetnam 1995. godine, Laos i Mianmar 1997. godine te Kambodža 1999. godine. Glavni razlozi ove regionalne integracije bili su povećanje i ubrzavanje ekonomskog rasta i razvoja, razvoj sociokulturoloških vrijednosti te osiguranje mira zemljama članicama.

Tabela 2: Osnovni podaci o ASEAN-u za 2016. godinu

Zemlja	Godina pristupanja	Stanovništvo (000)	Stopa rasta stanovništva (%)	BDP (000 USD)	Stopa rasta BDP-a (%)	BDP per capita (USD)
Singapur	1967.	5.607	1,3	296.977	2,0	52.963
Tajland	1967.	67.454	0,3	407.048	3,2	6.034
Indonezija	1967.	258.705	1,3	931.216	5,0	3.600
Brunej Darusalam	1967.	423	1,4	11.206	-2,5	26.493
Filipini	1967.	103.242	1,7	311.453	6,9	3.017
Malezija	1967.	31.660	1,5	299.632	4,2	9.464
Vijetnam	1995.	92.695	1,1	198.196	6,2	2.138
Mianmar	1997.	52.917	0,9	68.636	5,7	1.297
Laos	1997.	6.621	2,0	15.903	7,0	2.402
Kambodža	1999.	15.158	1,2	19.194	6,9	1.266
ASEAN	/	634.484	1,2	2 559.463	4,8	4.034

*BDP i BDP per capita prikazani su u tekućim cijenama

Izvor: obrada autora prema: ASEANstats bazi podataka. Dostupno na: <https://data.aseanstats.org/> (11.02.2018.)

Savez ASEAN danas se sastoji od 10 zemalja članica koje se nalaze na jugoistoku azijskog kontinenta. Ukupna površina koju zauzimaju zemlje članice ASEAN-a iznosi oko 4,5 milijuna kilometara kvadratnih, na kojem živi oko 630 milijuna stanovnika. Po broju stanovnika prednjači Indonezija, a prate je Filipini s duplo manje stanovnika, dok daleko najmanje stanovnika broji Brunej Darusalam. Najveću stopu rasta stanovništva imaju Laos i Filipini, a Tajland je najbliži nuli. Što se tiče financijskog aspekta, najveći BDP po glavi stanovnika ima Singapur što znači da je i najrazvijenija zemlja članica, a s upola manjim BDP-om po glavi

stanovnika slijedi ga Brunej Darusalam, dok ostale zemlje članice imaju znatno manje iznose. Ti podaci govore da su unutar saveza velike razlike između bogatih članica i siromašnih članica, kojih je znatno više. Najveću stopu rasta BDP-a bilježe zemlje u razvoju (Laos, Filipini i Kambodža), a jedini s negativnom stopom rasta BDP-a je Brunej Darusalam.

Slika 1: Zemlje članice ASEAN-a

Izvor: Alpha Profit Newsletters. Dostupno na: <https://www.alphaprofit.com/Money/Global-X-Asean-ETF-Asea-Review-1.html#.Wp2b0OjOXIU> (05.03.2018.)

Ciljevi i svrha osnivanja ASEAN-a su: ubrzati gospodarski rast, socijalni napredak i kulturni razvoj u regiji, te promicati regionalni mir i stabilnost kroz poštivanje zakona i pravila. Nadalje, promicati aktivnu suradnju i međusobnu pomoć na pitanjima od zajedničkog interesa, pružati međusobnu pomoć u obliku obrazovnih i istraživačkih ustanova, a kako bi bolje mogli iskoristiti svoje potencijale u poljoprivredi i industriji, poboljšanju prometnih i komunikacijski objekata i podizanju životnog standarda neophodna je bolja međusobna suradnja. Sljedeći ciljevi su promicanje proučavanja jugoistočne Azije i održavanje bliske i korisne suradnje s postojećim međunarodnim i regionalnim organizacijama koje imaju slične svrhe i ciljeve.

Kako bi se svi ti ciljevi mogli realizirati, 1992. godine unutar ASEAN-a je osnovano Slobodno trgovinsko područje (AFTA) s funkcijom potpore. Glavni zadatak AFTA-e bio je

eliminacija carinskih i necarinskih barijera među zemljama članicama kako bi se promovirale konkurentske prednosti kao jedinstvene proizvodne cjeline.

Godine 2015. ostvarena je potpuna eliminacija uvoznih carina na sve proizvode za šest originalnih članica ASEAN-a, a nove bi se pak članice trebale uključiti do kraja 2018. godine i time će se postići maksimalni utjecaj u poticanju ekonomske konkurentnosti ASEAN-a naspram ostatku svijeta.⁸

Svih 10 zemalja članica usvojile su sljedeća temeljna načela djelovanja koja su sadržana u „Ugovoru o prijateljstvu i suradnji u jugoistočnoj Aziji“ iz 1976. godine: uzajamno poštivanje nezavisnosti, suvereniteta, jednakosti, teritorijalne cjelovitosti i nacionalnog identiteta svih naroda. Svaka država ima pravo voditi svoju politiku bez vanjskih uplitanja, subverzije ili prisile. U slučaju nastanka nekakvih nesuglasica, iste se moraju rješavati mirnim putem, bez ikakvih prijetnji ili uporaba sila i sve to u cilju stvaranja i razvijanja međusobne suradnje.⁹

ASEAN teži daljnjem razvitku i napretku, a plan mu je stvaranje ekonomske zajednice (engl. ASEAN Economic Community – AEC) do 2020. godine. Cilj je stvoriti stabilnu, perspektivnu i konkurentnu regiju u kojoj će postojati slobodan tijek roba, usluga, kapitala, investicija, jednak ekonomski rast te smanjenje siromaštva i socioekonomski razlika.¹⁰

⁸ Bilas, Vlatka i Franc, Sanja: Intraregionalna trgovina te mobilnost kapitala i rada u regionalnoj integraciji ASEAN. Zbornik ekonomskog fakulteta u Zagrebu 7, Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/69013> (26.02.2018.), str.4

⁹ ASEAN. Dostupno na: <http://asean.org/asean/about-asean/overview/> (26.02.2018.)

¹⁰ Bilas, Vlatka i Franc, Sanja: Intraregionalna trgovina te mobilnost kapitala i rada u regionalnoj integraciji ASEAN. Zbornik ekonomskog fakulteta u Zagrebu 7, Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/69013>, (26.02.2018.), str. 4

3.1.2 Trgovina ASEAN-a

AFTA (engl. ASEAN Free Trade Area), odnosno organizacija koja je osnovana za slobodno trgovinsko područje ASEAN-a, služi kao mehanizam za razvijanje i napredovanje trgovinskih tijekova saveza. Cilj AFTA-e je postizanje slobodnog protoka robe u regiji, što će rezultirati manjim trgovinskim preprekama i dubljim gospodarskim vezama među zemljama članicama, nižim troškovima poslovanja, povećanjem trgovine i tržišta te ekonomičnostima poduzeća.¹¹ ASEAN je na vrlo dobrom putu ka ostvarivanju potpuno slobodne trgovine i ulaganja.

Za eliminaciju carinskih stopa, 1992. godine osnovana je zajednička efektivna preferencijalna carina (CEPT), zbog koje su zemlje članice ASEAN-a ostvarile značajan napredak u smanjivanju intraregionalnih tarifa AFTA-e.¹²

Tabela 3: Ukupna trgovina robom ASEAN-a 2014./2015. godine

Zemlja	2014.			2015.		
	Izvoz	Uvoz	Ukupno	Izvoz	Uvoz	Ukupno
	USD milijuni			USD milijuni		
Singapur	409.769	366.247	776.016	366.344	296.765	663.109
Tajland	227.574	227.952	455.526	214.396	202.751	417.147
Indonezija	176.293	178.179	354.471	150.366	142.695	293.061
Brunej Darusalam	10.584	3.597	14.181	6.354	3.238	9.592
Filipini	61.810	67.757	129.567	58.648	70.295	128.944
Malezija	233.927	208.850	442.778	199.158	176.011	375.169
Vijetnam	148.092	145.686	293.777	162.014	165.730	327.744
Mianmar	11.452	16.220	27.672	12.197	16.907	29.104
Laos	2.640	2.749	5.389	3.714	3.049	6.763
Kambodža	10.681	18.973	29.655	8.839	10.838	19.676
ASEAN	1 292.821	1 236.210	2 529.031	1 182.031	1 088.279	2 270.310

Izvor: External Trade Statistics. Dostupno na: http://asean.org/?static_post=external-trade-statistics- (11.02.2018.)

Tablica prikazuje izvoz, uvoz i ukupnu trgovinu robama zemalja članica ASEAN-a u 2014. i 2015. godini. Vidljivo je da je ukupna trgovina robom u 2015. godini manja od one u 2014. što znači da se ukupna trgovina robama smanjuje, odnosno da su uvoz i izvoz u padu, doduše ne kod svih. Zemlja članica s najvećim izvozom i uvozom u obje godine je Singapur, a njemu najbliži po ukupnoj trgovini robom su redom: Tajland, Malezija, Indonezija i Vijetnam, dok

¹¹ Invest in ASEAN. Dostupno na: <http://investasean.asean.org/index.php/page/view/asean-free-trade-area-agreements/view/757/newsid/872/asean-trade-in-goods-agreement.html> (07.03.2018.)

¹² ASEAN. Dostupno na: <http://asean.org/asean-economic-community/asean-free-trade-area-afta-council/> (07.03.2018.)

ostale zemlje članice imaju znatno manji uvoz i izvoz. Najmanji izvoz i uvoz unutar saveza bilježe Laos i Brunej Darusalam. Pozitivne neto izvoze (izvoz – uvoz) u obje godine imaju najrazvijenije države saveza (Singapur, Brunej Darusalam i Malezija). Od ostalih zemalja članica, pozitivnom neto izvozu najbliži su Tajland, Vijetnam, Indonezija i Laos, dok su ostale članice (Kambodža, Mianmar i Filipini) dosta udaljene od pozitivnog neto izvoza. Jedino povećanje ukupne trgovine robama u 2015. godini u odnosu na 2014. bilježe Vijetnam, Mianmar i Laos – zemlje u razvoju. Iz tablice je vidljivo da su se kod zemalja u razvoju uvozi smanjili ili ostali relativno isti u 2015. godini, ali su se iznosi izvoza u 2015. znatno povećali u odnosu na godinu ranije.

Tabela 4: Top 10 zemalja / regija ASEAN-ovih trgovinskih partnera, 2015. godine

Vrijednost (USD milijuni)			
zemlje/regije trgovinski partneri	Izvoz	Uvoz	Ukupno
ASEAN	305.693	238.059	543.751
NR Kina	134.249	211.515	345.764
Japan	113.694	124.350	238.044
EU 28	127.584	100.056	227.640
SAD	129.171	83.172	212.343
Republika Koreja	45.809	76.676	122.484
Tajvan	33.077	61.261	94.338
Hong Kong	77.303	14.113	91.416
Indija	39.101	19.453	58.554
Njemačka	26.756	28.755	55.512
Top 10 trg. partnera	1 032.436	957.411	1 989.847
Ostali	149.595	130.868	280.463
Ukupno	1 182.031	1 088.279	2 270.310

Izvor: External Trade Statistics. Dostupno na: http://asean.org/?static_post=external-trade-statistics- (11.02.2018.)

Tablica prikazuje izvoz, uvoz i ukupnu trgovinsku razmjenu ASEAN-a sa svojim najvećim trgovinskim partnerima. Iz podataka možemo zaključiti da najveću trgovinsku razmjenu, izvoz i uvoz ASEAN ostvaruje unutar saveza, odnosno međusobnom trgovinskom razmjenom zemalja članica ASEAN-a. ASEAN ostvaruje oko 90% svoje ukupne trgovinske razmjene s 10 zemalja odnosno regija koje su navedene u tablici, dok s ostatkom svijeta ostvaruje tek nešto više od 10% od svoje ukupne trgovinske razmjene.

Osim unutar saveza, ASEAN najveću trgovinsku razmjenu ostvaruje s NR Kinom, koju redom slijede Japan, EU 28 i SAD, dok s ostalim navedenim zemljama/regijama ostvaruje dvostruko manju trgovinsku razmjenu. ASEAN najviše izvozi u NR Kinu, SAD, EU 28, a najviše uvozi iz NR Kine i Japana. Negativan neto izvoz, odnosno situacija u kojoj više uvozi nego izvozi ASEAN ostvaruje s NR Kinom, Japanom, Republikom Korejom, Tajvanom i Njemačkom, dok s ostalim gore navedenim državama/regijama ostvaruje pozitivan neto izvoz.

3.1.3 Slobodni trgovinski sporazumi ASEAN-a

Slobodna trgovina i liberalizacija preduvjet su za razvoj neke zemlje, odnosno gospodarski i politički napredak zemlje u cilju osiguravanja boljeg standarda života. Da bi se ta pretpostavka potvrdila, stvoreni su modeli koji se bave učincima preusmjerenja i stvaranja trgovine koji su nastali zbog smanjivanja ograničenja i uklanjanja barijera, koje su sprječavale slobodnu trgovinu. Stručnjaci tvrde da će nečlanovi slobodnih trgovinskih sporazuma željeti postati članovima i tako širiti slobodnu trgovinu. Zbog liberalizacije, koja je potaknuta formiranjem slobodnih trgovinskih sporazuma, države koje stupaju u sporazum trebale bi osjetiti ekonomski rast koji će se odraziti na njihovo ekonomsko blagostanje.

Od ranih 2000-ih slobodni trgovinski sporazumi su se umnožili na području tihooceanske Azije, a taj val umnožavanja uključuje države koje su tradicionalno privržene multilateralnoj organizaciji, i naznačen je sporazumima između razvijenih država i država u razvoju, te prekograničnim i bržim pregovorima.¹³

3.1.3.1 Slobodni trgovinski sporazum ASEAN-Kina (CAFTA)

CAFTA ugovor je bio saveznički način Svjetske trgovinske organizacije (WTO) da ponudi ekonomijama istočne Azije trgovačke preferencije zbog sve veće konkurencije od strane Kine. Također, to je bio dio kineske politike sve dubljih ekonomskih odnosa u regiji kao

¹³ Garcia, M. 'Fears and Strategies: The European Union, China and their Free Trade Agreements in East Asia', Journal of Contemporary European Research, str.1. Dostupno na: <http://www.jcer.net/ojs/index.php/jcer/article/view/311/344>, (10.01.2018.)

načina utvrđivanja povjerenja i osiguranja da ekonomska budućnost regije ovisi o onome što se dešava u Kini.¹⁴

Kina se odlučila na spajanje sa ASEAN-om kako bi ostvarila regionalnu stabilnost i potaknula ekonomski rast. Izbacivši japanski utjecaj u regiji, Kina je postala prvi trgovački partner i ulagač ASEAN-a. Danas, slobodan trgovinski sporazum ASEAN-a s Kinom predstavlja najznačajniji slobodni sporazum Kine, a njihova zajednička suradnja dobro se odražava na ostvarenje njihovih strateških ciljeva. Sporazum ima i pijetet najvećeg trgovinskog bloka zbog činjenice da u njemu sudjeluje najveći broj stanovnika, gotovo trećina svjetske populacije.

Napetosti između Kine i Japana nastale su još u povijesti, i to zbog nepovjerenja i dvosmislenosti u vezi Tajvana i posvađanih teritorija, kao i blizina SAD-a. Ti događaji doveli su do toga da je kinesko-japanska veza nemoguća za regionalnu integraciju. Bili su uvjerenja da je za Kinu bolje „loptanje“ s ASEAN-om, nego li regionalna integracija s Japanom ili Korejom.¹⁵

Političke namjere slobodno trgovinskih sporazuma u istočnoj Aziji su:

- promoviranje veće regionalne integracije,
- jačanje veza sa ASEAN-om i ostalim nedavno industrijaliziranim ekonomijama zbog otimanja za vodeću poziciju,
- promoviranje liberalizacije i domaćih reformi koristeći obaveze prema vanjskim suradnicima kao način zaobilazanja domaće opozicije zbog posljedica financijske krize 1997. godine.

3.1.3.2 Slobodni trgovinski sporazum ASEAN – EU

Prema strategiji EU, Azija ima nejasnu viziju regionalnog razvitka, a dokaz tome su kulturološke razlike između regija i potrebe poticanja za razumijevanje boljih veza. Jedan način za rješavanje tih problema bio je sastanak Azije i Europe (ASEM), koji je rezultirao

¹⁴Garcia, M. 'Fears and Strategies: The european Union, China and their Free Trade Agreements in East Asia', Journal of Contemporary European Research, str.8. Dostupno na: <http://www.jcer.net/ojs/index.php/jcer/article/view/311/344>, (10.01.2018.)

¹⁵ Ibid.

poboljšanjem regionalne suradnje u istočnoj i jugoistočnoj Aziji. Nadalje, olakšana je razmjena između poslovnih lidera EU i Azije, te je poboljšana trgovina i ulaganje. Međutim, pregovori koji su bili vezani uz ulaganje su se bili otegnuli, ponajviše zbog raznolikosti azijskih partnera, ali su s druge strane doprinijeli povećanju osjećaja zajedništva u jugoistočnoj Aziji.

Osim političkog dijaloga i suradnje, trgovina i ulaganje su područja gdje je odnos između obje regije doživio izniman rast. Dok je azijska kriza 1997. i razočaranje odgovorima SAD-a i APEC-a ohrabrilo azijske lidere da pokrenu nove mehanizme za regionalnu suradnju, EU je čekala te je bila više zauzeta pokretanjem Eura i povećanjem unije.¹⁶

¹⁶Garcia, M. 'Fears and Strategies: The european Union, China and their Free Trade Agreements in East Asia', Journal of Contemporary European Research, str.3. Dostupno na: <http://www.jcer.net/ojs/index.php/jcer/article/view/311/344>, (10.01.2018.)

3.2 NAFTA

3.2.1 Nastanak, razvoj i osnovna obilježja NAFTA-e

NAFTA je sjevernoamerička organizacija za slobodnu trgovinu (engl. North American Free Trade Agreement) koja je nastala potpisom sporazumnog ugovora u siječnju 1994. godine između Kanade, Sjedinjenih Američkih Država (SAD-a) i Meksika. Prije NAFTA-e postojala je organizacija pod nazivom CUFTA koja je nastala potpisivanjem bilateralnog sporazuma o slobodnoj trgovini 1989. godine između SAD-a i Kanade. Iako bi teritorijalno i Meksiko trebao pripadati toj organizaciji, to nije bilo politički i ekonomski izvedivo.

Naime, Meksiko je imao političkih problema koji se tiču vanjskotrgovinskih reforma, a koje su nastale zbog naftne krize koja je tada zadesila Meksiko. S obzirom na političku nestabilnost i nemogućnost priključivanja SAD-u i Kanadi u regionalnu integraciju, Meksiko je tražio način za izlazak iz svojih problema. Rješenje je pronašao pristupanjem u GATT sporazum u kojem se stabilizirao i pristupio SAD-u s idejom o formiranju zone slobodne trgovine. Nakon objave planova suradnje 1992. godine nastala je NAFTA koja je dvije godine kasnije postala punopravna.¹⁷

Tabela 5: Osnovni podaci o NAFTA-i za 2016. godinu

Zemlja	Godina pristupanja	Stanovništvo (000)	Stopa rasta stanovništva (%)	BDP (mil. USD)	Stopa rasta BDP-a (%)	BDP per capita (USD)
Meksiko	1994.	127.540	1.37	1 076.914	2.9	8.444
Kanada	1994.	36.290	0.99	1 529.760	1.5	42.154
SAD	1994.	325.952	0.69	18 729.510	1.5	57.461
NAFTA	/	489.782	0.89	21 336.184	1.97	108.059

*Stopa rasta stanovništva je u periodu od 2011. – 2016. godine

*BDP i BDP per capita prikazani su u tekućim cijenama

Izvor: obrada autora prema: UNCTADstat bazi podataka.

Dostupno na: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx> (13.02.2018.)

¹⁷ Grgić, Mato; Bilas, Vlatka i Franc, Sanja: Regionalne ekonomske integracije u svijetu, Sinergija, Zagreb, 2012., str. 110.

Regionalna integracija NAFTA sastoji se od triju zemalja članica koje se nalaze na sjevernoameričkom kontinentu. Ukupna površina koju zauzimaju zelje članice NAFTA-e iznosi oko 21,5 milijuna kilometara kvadratnih, na kojem živi oko pola milijarde ljudi. Zemlja članica NAFTA-e s najvećim brojem stanovnika je SAD, s duplo većim brojem stanovništva od Meksika i čak 10 puta većim brojem stanovništva od Kanade. Najveću stopu rasta stanovništva ima Meksiko, a najmanju SAD. Razmatrajući financijske podatke najveći BDP po glavi stanovnika ima SAD, nešto manje ima Kanada, dok Meksiko bilježi znatno manje iznose nego SAD i Kanada. Ta činjenica govori da Meksiko financijski uvelike zaostaje za divovima SAD-om i Kanadom, ali s najvećom stopom rasta BDP-a ima potencijala da im se financijski približi.

Slika 2: Članice NAFTA-e

Izvor: Canada West Foundation. Dostupno na: <http://cwf.ca/news/currents/currents-nafta-has-been-good-to-western-canada/> (06.03.2018.)

Ciljevi NAFTA-e su:¹⁸

- davanje zemljama članicama status najpovlaštenije nacije
- uklanjanje trgovinskih barijera i olakšavanje prekograničnog prometa roba i usluga
- promicanje uvjeta poštene konkurencije na području slobodne trgovine
- povećati mogućnost ulaganja
- osigurati zaštitu i provođenje prava intelektualnog vlasništva
- stvaranje postupaka za rješavanje trgovinskih sporova
- uspostava okvira za daljnju trilateralnu, regionalnu i multilateralnu suradnju kako bi se proširile pogodnosti trgovinskih sporazuma

3.2.2 Trgovina NAFTA-e

Slobodno trgovinsko područje Sjeverne Amerike predstavlja jednu od najvećih svjetskih trgovinskih slobodnih zona i postavlja temelje za snažan gospodarski rast, i rastući prosperitet za Kanadu, SAD i Meksiko. Slobodna trgovina inicirala je povećanje bogatstva i konkurentnosti, pružanje stvarne koristi obiteljima, poljoprivrednicima, radnicima, proizvođačima i potrošačima. U 2008. godini se robna razmjena između SAD-a, Kanade i Meksika udvostručila, dosegnuvši 946,1 milijardu USD. Osim intraregionalnog povećanja trgovine, članice NAFTA-e povećale su izvoz i uvoz sa ostatkom svijeta.¹⁹

Tabela 6: Ukupna trgovina robom NAFTA-e 2015./2016. godine

Zemlja	2015.			2016.		
	Izvoz	Uvoz	Ukupno	Izvoz	Uvoz	Ukupno
	USD milijuni			USD milijuni		
Meksiko	399.547	427.433	826.980	393.511	419.137	812.648
Kanada	490.980	528.156	1.019.136	474.408	510.659	985.067
SAD	2.261.163	2.761.525	5.022.688	2.212.078	2.712.645	4.924.723
NAFTA	3.151.690	3.717.114	6.868.804	3.079.997	3.642.441	6.722.438

Izvor: obrada autora prema: UNCTADstat bazi podataka

Dostupno na: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx> (13.02.2018.)

¹⁸ Nafta Secretariat. Dostupno na: <https://www.nafta-sec-alena.org/Home/Resources/Frequently-Asked-Questions#What%20is%20the%20NAFTA%20Secretariat> (05.03.2018.)

¹⁹ NAFTA now. Dostupno na: <http://www.naftanow.org/> (07.03.2018.)

Tablica prikazuje izvoz, uvoz i ukupnu trgovinu robama zemalja članica NAFTA-e u 2015. i 2016. Iz podatka možemo iščitati da je ukupna trgovina robom u 2016. godini manja nego u 2015., što znači da se ukupna trgovina robom smanjuje, odnosno da su izvoz i uvoz u padu. Daleko najveće izvoze, uvoze i ukupnu trgovinu robom u obje godine ostvaruje SAD, dok ostale dvije članice imaju relativno slične iznose izvoza i uvoza.

Zanimljiva činjenica je da sve zemlje članice ostvaruju negativan neto izvoz u obje godine, odnosno da uvoze više robe nego što je izvoze, i to je situacija koja može usporiti financijski rast ili smanjiti rast BDP-a .

3.3 CEFTA

3.3.1 Nastanak, razvoj i osnovna obilježja CEFTA-e

CEFTA (engl. Central European Free Trade Agreement) je srednjoeuropski sporazum o slobodnoj trgovini koji je nastao u listopadu 1992. godine u Krakowu, a počeo se primjenjivati 1993. godine. Temelj za potpisivanje sporazuma CEFTA-e bila je Krakowska deklaracija, a zemlje osnivačice bile su: Poljska, Slovačka, Mađarska i Češka, koje su činile Višegradsku grupu. Ranije su grupu sačinjavale tri države, međutim nakon raspada Čehoslovačke broj se povećao na četiri.

Generalni cilj osnivanja grupe bio je povećanje trgovine među zemljama članicama i kao posljedica toga formirao se sporazum CEFTA. Osim tog prvotnog cilja, važna stvar je bila i izlazak iz komunističkog režima kojim su zemlje članice bile zahvaćene.

Poznata stvar je da se nakon Drugog svjetskog rata Europa podijelila na razvijeni zapad i nerazvijeni istok, kojeg su činile baš te tranzicijske zemlje zaražene komunističkom ideologijom. Jedini izlazak iz tih problema, tranzicijske zemlje vidjele su u zajedničkom regionalnom udruživanju na političkoj i ekonomskoj razini s ciljem približavanja zapadnoeuropskim zemljama.

Članstvo u CEFTA-i predstavlja kartu za ulazak u najvažniju i najrazvijeniju europsku integraciju – Europsku uniju.

Tabela 7: Osnovni podaci o CEFTA-i za 2016. godinu

Zemlja	Godina pristupanja	Stanovništvo (000)	Stopa rasta stanovništva (%)	BDP (mil. USD)	Stopa rasta BDP-a (%)	BDP per capita (USD)
Albanija	2007.	2.926	-0.00	11.864	3.4	4.054
Bosna i Hercegovina	2007.	3.517	-0.96	16.910	3.2	4.808
Crna Gora	2007.	0.629	0.10	4.374	2.9	6.958
Moldavija	2007.	4.060	-0.09	6.773	4.3	1.668
Srbija	2007.	7.040	-0.39	45.014	3.0	5.104
Makedonija	2007.	2.081	0.08	10.746	2.9	5.163
Kosovo	2007.	1.816	0.80	6.650	4.1	3.661
CEFTA	/	22.069	-0.07	102.331	3.4	4.488

*Stopa rasta stanovništva je u periodu od 2011. – 2016. godine

*BDP i BDP per capita prikazani su u tekućim cijenama

Izvor: obrada autora prema: UNCTADstat bazi podataka

<http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx> (13.02.2018.)

Regionalno ekonomsko udruženje CEFTA danas se sastoji od 7 zemalja članica s područja srednje Europe. Ukupna površina koju zauzimaju zemlje članice CEFTA-e iznosi oko 250 tisuće kilometara kvadratnih. Što se tiče broja stanovnika, tu prednjači Srbija s gotovo dvostruko više stanovnika od Moldavije koja je druga po broju stanovnika nakon Srbije, a najmanje stanovnika unutar saveza ima Crna Gora. Stope rasta stanovništva su vrlo niske, negdje čak i negativne, gdje Bosna i Hercegovina ima najnižu stopu rasta stanovništva. U odnosu na ostale zemlje u savezu, najveću stopu rasta stanovništva ima Kosovo. Promatrajući financijske podatke, najveći BDP po glavi stanovnika ima Crna Gora, najmanji Moldavija, dok ostale zemlje imaju relativno slični BDP po glavi stanovnika. Što se tiče stope raste BDP-a, sve zemlje bilježe rast od minimalno 3%, što govori da su članice saveza zemlje u razvoju. Najveće stope rasta BDP-a imaju Moldavija i Kosovo koje su trenutno najnerazvijenije članice unutar saveza, ali uzeći u obzir relativno visok rast BDP-a imaju potencijala da dostignu ostale članice saveza u financijskom pogledu, odnosno rastu BDP-a po glavi stanovnika.

Slika 3: Bivše i sadašnje članice CEFTA-e

Izvor: Political Geography Now. Dostupno na: <http://www.polgeonow.com/2013/07/croatia-joins-eu-leaves-cefta.html> (22.02.2018.)

Slika 3 prikazuje bivše i sadašnje članice saveza CEFTA. Sadašnje članice označene su zelenom bojom, a to su: Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Albanija, Makedonija, Kosovo i Moldavija. Crvenom bojom označena je Hrvatska, koja je najnovija članica Europske unije, odnosno zadnja članica koja je izašla iz saveza CEFTA-e. Tirkiznom bojom označene su bivše članice CEFTA-e koje su sada članice Europske unije, a plavom bojom označene su članice Europske unije koje prethodno nisu bile članice CEFTA-e.

U savezu CEFTA-e dogodilo se 6 proširenja pristupanjem novih europskih zemalja u savez kojeg su vidjele kao prijelaznu organizaciju na putu prema Europskoj uniji. Proširenja su sljedeća:

1. proširenje 1996. godine pristupanjem Slovenije;
2. proširenje 1997. godine pristupanjem Rumunjske;
3. proširenje 1998. godine pristupanjem Bugarske;
4. proširenje 2003. godine pristupanjem Hrvatske;
5. proširenje 2006. godine pristupanjem Makedonije;

6. proširenje 2007. godine pristupanjem Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore, Kosova, Albanije i Moldavije.

Pristupanjem u Europsku uniju, članice CEFTA-e automatski su prestale biti članice iste te su uspjele u naumu da se integriraju u jednu od najznačajnijih i najrazvijenijih regionalnih integracija u svijetu, i na najbolji mogući način iskoristile CEFTA-u kao prijelaznu organizaciji na zacrtanom putu. Odstupanja iz saveza CEFTA-e su sljedeća:

1. odstupanje i prelazak u Europsku uniju 2004. godine: Poljska, Češka, Mađarska, Slovenija i Slovačka
2. odstupanje i prelazak u Europsku uniju 2007. godine: Rumunjska i Bugarska
3. odstupanje i prelazak u Europsku uniju 2013. godine: Hrvatska

Kriteriji koji trebaju biti zadovoljeni za ulazak država u regionalnu integraciju CEFTA-e:²⁰

- članstvo u WTO -u ili obveza poštivanja svih WTO propisa
- bilo koji Ugovor o pridruživanju Europske unije
- sporazumi o slobodnoj trgovini sa zemljama članicama CEFTA-e

Ciljevi CEFTA-e su:

- eliminacija trgovinskih ograničenja za industrijske i poljoprivredne proizvode
- smanjenje carina
- načela simetričnosti i jednakosti

3.3.2 Trgovina CEFTA-e

S ciljem povećanja gospodarskog rasta i razvoja, i povećanja kvantitete i kvalitete trgovinske razmjene, zemlje članice odlučile su se na smanjenje carina i ukidanje ostalih barijera koje ograničavaju protok robe te oformile slobodno trgovinsko područje. Time se državama omogućava slobodan, brži i efikasniji protok robe, usluga i kapitala i uvelike olakšava intraregionalna trgovinska razmjena, odnosno trgovinska razmjena između zemalja članica.

²⁰Wikipedia. Dostupno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Central_European_Free_Trade_Agreement (04.03.2018.)

Prije osnivanja integracije zemlje članice su među sobom imale vrlo nisku trgovinsku razmjenu, što se promijenilo nakon formiranja slobodne trgovine, gdje je trgovinska razmjena među zemljama članicama počela postupno rasti. Generalni razlog stvaranja integracije bio je smanjenje carina u trgovini poljoprivrednim i industrijskim dobrima, kako bi se liberalizirali sektori navedenih dobara. Što se tiče trgovanja CEFTA-e izvan saveza, najveću količinu uvoza i izvoza ostvaruje s EU, koja se smatra njezinim najvećim trgovinskim partnerom.

Članstvo CEFTA-e bit će privlačno i korisno za postojeće i buduće zemlje sudionice dok god postoji politička volja za ostvarenje daljnjeg napretka u regiji, kao i volja vanjskih partnera.²¹

Tabela 8: Ukupna trgovina robama i uslugama u CEFTA-i 2015./2016. godine

Zemlja	2015.			2016.		
	Izvoz	Uvoz	Ukupno	Izvoz	Uvoz	Ukupno
	USD milijuni			USD milijuni		
Albanija	3.104	5.068	8.172	3.438	5.442	8.880
Bosna i Hercegovina	5.727	8.625	14.352	6.051	8.821	14.872
Crna Gora	1.707	2.452	4.159	1.768	2.749	4.517
Moldavija	2.479	4.468	6.947	2.595	4.471	7.066
Srbija	19.177	21.552	40.729	20.392	22.564	42.956
Makedonija	4.851	6.536	11.387	5.365	7.000	12.365
CEFTA	37.045	48.701	85.746	39.609	51.047	90.656

Izvor: obrada autora prema: UNCTADstat bazi podataka

Dostupno na: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx> (13.02.2018.)

Tablica prikazuje izvoz, uvoz i ukupnu trgovinu robama i uslugama zemalja članica CEFTA-e u 2015. i 2016. godini. Iz podataka možemo vidjeti da je ukupna trgovina robama i uslugama u 2016. godini veća od one u 2015., što potkrepljuje činjenicu da su zemlje članice saveza CEFTA-e zemlje u razvoju. Zemlja članica s najvećom količinom uvoza i izvoza robe i usluga u obje godine je Srbija, a njoj najbliža po ukupnoj trgovini robama i uslugama je Bosna i Hercegovina. Najmanje količine uvoza i izvoza roba i usluga unutar saveza ima Crna Gora. Ono što ne ide u prilog zemljama članicama CEFTA-e je pozitivan neto izvoz. Sve članice, i u 2015. i u 2016. imaju negativan neto izvoz, odnosno imaju veće količine uvezene robe nego izvezene. Zemlja članica koja je najbliža pozitivnom neto izvozu je Crna Gora.

²¹Grgić, Mato; Bilas, Vlatka i Franc, Sanja: Regionalne ekonomske integracije u svijetu, Sinergija, Zagreb, 2012., str. 101.

3.4 MERCOSUR

3.4.1 Nastanak, razvoj i osnovna obilježja MERCOSUR-a

MERCOSUR (španj. Comun Mercado del Sur) je naziv za Zajedničko tržište Južne Amerike koje je nastalo na temelju potpisivanja Sporazuma u Asuncionu 1991. godine. Zemlje potpisnice bile su Argentina, Brazil, Paragvaj i Urugvaj, a 2006. godine pridružila im se Venecuela, koja od 2016. ima neodređenu suspenziju zbog kršenja prava o demokraciji.²² Sporazum je stvoren tijekom razdoblja kada su dugogodišnji suparnici, Brazil i Argentina, tražili poboljšanje odnosa, a naglasak je bio na slobodnom kretanje roba, usluga i faktora proizvodnje.

Paragvaj i Urugvaj su se pak priključili zbog bojazni da će slobodna trgovina među dvjema velikim zemljama poput Argentine i Brazila uzrokovati njihovu ekonomsku izolaciju, te je to bio ključan razlog pristupanja MERCOSUR-u.²³ Godine 1996. integraciji su pristupile Čile i Bolivija potpisom sporazuma o slobodnoj trgovini, a godine 2003. Kolumbija, Peru i Ekvador. Surinam i Gvajana su 2013. godine potpisale okvirni sporazum s MERCOSUR-om, ali još se čeka odobrenje zakonodavstva. Navedenih sedam zemalja su partnerice, a ne članice MERCOSUR-a, dok status promatrača ima Meksiko.²⁴

Tabela 9: Osnovni podaci o MERCOSUR-u za 2016. godinu

Zemlja	Godina pristupanja	Stanovništvo (000)	Stopa rasta stanovništva (%)	BDP (mil. USD)	Stopa rasta BDP-a (%)	BDP per capita (USD)
Argentina	1991.	43.847	1.02	545.866	-2.3	12.449
Brazil	1991.	207.653	0.88	1 795.926	-3.6	8.649
Paragvaj	1991.	6.725	1.33	27.165	4.0	4.039
Urugvaj	1991.	3.444	0.34	52.420	1.5	15.221
Venecuela	2012.	31.568	1.38	291.376	-16.5	9.230
MERCOSUR	/	293.237	0.96	2 717.753	-3.4	49.588

*Stopa rasta stanovništva je u periodu od 2011. – 2016. godine

*BDP i BDP per capita prikazani su u tekućim cijenama

Izvor: obrada autora prema: UNCTADstat bazi podataka

Dostupno na: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx> (13.02.2018.)

²²Felter, C. i Renwick, D.: Merosur: South America's Frations Trade Block; Dostupno na: <https://www.cfr.org/backgrounder/mercosur-south-americas-fractious-trade-bloc> (18.02.2018.)

²³Grgić, Mato; Bilas, Vlatka i Franc, Sanja: Regionalne ekonomske integracije u svijetu, Sinergija, Zagreb, 2012., str. 126.

²⁴*Ibid.*

Regionalna ekonomska integracija MERCOSUR sastoji se 5 punopravnih zemalja članica s južnoameričkog kontinenta. Zemlje članice MERCOSUR-a na južnoameričkom kontinentu zauzimaju oko 13,7 milijuna kilometara kvadratnih ukupne površine, s nastanjenih oko 300 milijuna stanovnika. Daleko najveći broj stanovnika ima Brazil, gotovo pet puta više od Argentine, koja je po odmah druga po broju stanovnika nakon Brazila, a najmanje stanovnika broje Urugvaj i Paragvaj. Sve zemlje članice saveza imaju pozitivnu stopu rasta stanovništva, a najveće stope bilježe Venecuela i Paragvaj, dok najnižu bilježi Urugvaj. Financijski podaci pokazuju da su najrazvijenije države saveza MERCOSUR-a Urugvaj i nakon njega Argentina, koji imaju najveći BDP po glavi stanovnika. Najveću stopu rasta BDP-a ima Paragvaj, koji uz Urugvaj zapravo jedini ostvaruje rast. Od ostalih članica koje ostvaruju pad BDP-a prednjači Venecuela, i to s izrazito velikom stopom pada.

Slika 4: Zemlje članice MERCOSUR-a

Izvor: Mercosur: South America's Factious Trade Bloc. Dostupno na:
<https://www.cfr.org/background/mercosur-south-americas-factious-trade-bloc> (20.02.2018.)

Na slici 4 prikazane su zemlje članice MERCOSUR-a. Tamno sivom bojom označene su punopravne članice saveza MERCOSUR (Brazil, Argentina, Paragvaj i Urugvaj), dok su svjetlo sivom bojom označene zemlje partnerice, odnosno pridružene članice (Čile, Bolivija, Kolumbija, Ekvador, Peru, Gvajana i Surinam). Bijelom bojom označena je država Venecuela koja od 2016. godine ima neodređenu suspenziju.

Ciljevi MERCOSUR-a su:²⁵

- slobodan protok robe, usluga i faktora proizvodnje među zemljama članicama koje se odnosi na ukidanje carina i ukidanje ograničenja na kretanje roba
- osnivanje zajedničke vanjske tarife i usvajanje zajedničke trgovinske politike u odnosu na treće države
- koordinacija makroekonomskih i sektorskih politika između država članica

3.4.2 Trgovina MERCOSUR-a

Regionalna integracija MERCOSUR nastala je s ciljem ukidanja i smanjenja trgovinskih barijera, carina i ograničenja kako bi se osnovalo područje slobodnog toka robe. To područje omogućavalo bi brzo i jeftino kretanje roba, usluga, kapitala i investicija i na taj način bi se povećala trgovinska razmjena među zemljama članicama. Povećanje trgovinske razmjene inicirat će generiranje novca koji utječe na povećanje ekonomskog rasta i razvoja zemlje, odnosno vodi prema gospodarskom boljitku zemlje, a time i boljem životnom standardu stanovništva.

Što se tiče intraregionalne trgovine MERCOSUR-a, može se reći da nije u najboljoj situaciji, odnosno da je dosta slaba. U početku djelovanja integracije regionalna intraregionalna trgovina je bila visoka, sa svojim vrhuncem 1997. godine, i nakon toga je počela postepeno padati. Jedan od glavnih razloga padanja trgovine bile su financijske krize 1990-ih godina. Naime, zemlje članice su među sobom počele primjenjivati privremena ograničenja čime se počela smanjivati i dubina integracije i povećali su se trgovinski deficiti. Postojao je i problem

²⁵SCIRBD. Dostupno na: <https://www.scribd.com/document/94437625/MERCOSUR> (18.02.2018.)

asimetrije u trgovinskim koristima za zemlje članice. Paragvaj i Urugvaj su se žalili na neproporcionalne koristi većim zemljama i u usporevanje rasta izvoza manjih zemalja.²⁶

Najveći izazov u razvoju MERCOSUR-a je postizanje trgovinske integracije uz osiguravanje da su koristi od integracije uravnotežene među zemljama članicama te da svaka zemlja zadrži neku kontrolu nad svojom trgovinom, proizvodnjom i strukturom potrošnje.²⁷

Tabela 10: Ukupna trgovina robom MERCOSUR-a 2015./2016. godine

Zemlja	2015.			2016.		
	Izvoz	Uvoz	Ukupno	Izvoz	Uvoz	Ukupno
	USD milijuni			USD milijuni		
Argentina	54.523	57.176	111.699	55.689	53.243	108.932
Brazil	190.092	172.422	362.514	184.453	139.416	323.869
Paragvaj	10.642	10.150	20.792	10.859	9.617	20.476
Urugvaj	10.013	9.801	19.814	9.260	8.427	17.687
Venecuela	16.917	33.276	50.193	27.120	16.338	43.458
MERCOSUR	282.187	282.825	565.012	287.381	227.041	514.422

Izvor: obrada autora prema: UNCTADstat bazi podataka

Dostupno na: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx> (13.02.2018.)

Tablica 10 prikazuje izvoz, uvoz i ukupnu trgovinu robama zemalja članica MERCOSUR-a u 2015. i 2016. godini. Podaci pokazuju da je ukupna trgovina robom u 2016. manja od one u 2015. godini, što znači da je ostvaren pad uvoza i izvoza u odnosu na godinu ranije. Zemlja članica s najvećim uvozom, izvozom i ukupnom trgovinom robe je u obje godine je Brazil, koji od sljedbenice Argentine ostvaruje 3 puta veću iznose u ukupnoj trgovini. Ostale zemlje ostvaruju znatno manje iznose koji se tiču izvoza i uvoza u odnosu na prethodno navedena dva giganta. Iz podataka možemo vidjeti da u 2016. godini sve zemlje članice ostvaruju pozitivan neto izvoz, dok to nije bio slučaj za godinu ranije, gdje su pozitivan neto izvoz imali samo Brazil, Paragvaj i Urugvaj. Najveću razliku između izvoza i uvoza, odnosno najveći pozitivni neto izvoz ima Brazil. Venecuela je u 2015. godini imala iznimno negativan neto izvoz, ali se taj slučaj promijenio godinu kasnije, gdje je Venecuela ostvarila pozitivan neto izvoz i to relativno visok, praktički su brojke uvoza i izvoza iz 2015. godine zamijenile mjesta.

²⁶Grgić, Mato; Bilas, Vlatka i Franc, Sanja: Regionalne ekonomske integracije u svijetu, Sinergija, Zagreb, 2012., str. 133.

²⁷ Ibid.

3.5 COMESA

3.5.1 Nastanak, razvoj i osnovna obilježja COMESA-e

COMESA (engl. Common Market of Eastern and Southern Africa) je naziv za Zajedničko tržište istočne i južne Afrike, koji je utemeljen potpisom Sporazuma u Kampali u Ugandi 1993. godine. Godinu dana kasnije, 1994. u gradu Lilongve u Malaviju Sporazum je usvojen i stupa na snagu.

COMESA je osnovana kao organizacija slobodnih nezavisnih i suverenih država koje su pristale međusobno surađivati u razvoju prirodnih i ljudskih resursa za dobrobit svih ljudi, i kao takva ima širok niz ciljeva koji u svoje prioritete nužno uključuju promicanje mira i sigurnosti u regiji.²⁸

Tabela 11: Osnovni podaci o COMESA-i za 2016. godinu

Zemlja	Stanovništvo (000)	Stopa rasta stanovništva (%)	BDP (mil. USD)	Stopa rasta BDP-a (%)	BDP per capita (USD)
Burundi	10.524	3.03	2.874	1.7	0.273
Komori	0.796	2.37	1.150	2.2	1.445
Dem. Rep. Kongo	78.736	3.31	40.337	2.4	0.512
Džibuti	0.942	1.69	1.892	6.3	2.007
Egipat	95.689	2.16	270.144	4.3	2.823
Eritreja	4.955	2.04	5.414	3.7	1.093
Etiopija	102.403	2.57	70.315	7.6	0.687
Kenija	48.462	2.63	70.526	5.8	1.455
Libija	6.293	0.32	42.960	2.0	6.826
Madagaskar	24.895	2.71	11.222	4.2	0.451
Malavi	18.092	2.93	5.318	3.0	0.294
Mauricijus	1.262	0.18	12.216	3.7	9.679
Ruanda	11.918	2.50	8.474	5.9	0.711
Sejšeli	0.094	0.51	1.434	1.5	15.217
Sudan	39.597	2.38	82.887	3.0	2.094
Svazi	1.131	1.84	4.007	0.0	2.983
Uganda	41.488	3.35	25.308	2.3	0.610
Zambija	16.591	3.02	21.063	3.6	1.270
Zimbabve	16.150	2.31	16.124	0.7	0.998
COMESA	518.186	2.19	693.665	3.36	2.707

*Stopa rasta stanovništva je u periodu od 2011. – 2016. godine

*BDP i BDP per capita prikazani su u tekućim cijenama

Izvor: obrada autora prema: UNCTADstat bazi podataka.

Dostupno na: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx> (19.02.2018.)

²⁸COMESA. Dostupno na: <http://www.comesa.int/overview-of-comesa/> (19.02.2018.)

Integracija COMESA sastoji se od 19 zemalja članica koje se teritorijalno nalaze na istoku i jugu afričkog kontinenta na oko 10 milijuna kilometara kvadratnih ukupne površine, i s oko pola milijarde stanovnika. Zemlje s najvećim brojem stanovnika pod okriljem COMESA-e su redom: Etiopija, Egipat i Dem. Rep. Kongo; a najmanje stanovništva broje Sejšeli, s nešto manje od stotinu tisuća ljudi. Sve zemlje u savezu ostvaruju stopu rasta stanovništva što je logično za afrički kontinent, a najveće stope rasta stanovništva ostvaruju: Uganda, Dem. Rep. Kongo, Zambija i Burundi. Stope rasta stanovništva čije su najbliže nuli se tiču Mauricijusa, Libije i Sejšela. Financijski podaci govore da se radi o regionalnom savezu s vrlo nerazvijenom državama s niskim BDP-ima po glavi stanovnika. Daleko najveći BDP po glavi stanovnika ima država Sejšeli, kojoj su se financijski najviše približili Mauricijus i Libija. Ostale zemlje članice imaju relativno slični te vrlo niski BDP po glavni stanovnika. One s najnižim BDP-ima po glavi stanovnika su: Burundi, Malavi, Uganda, Madagaskar, Dem. Rep. Kongo i Etiopija. Zanimljivo je da sve zemlje članice bilježe stopu rasta BDP-a, što govori da ipak ima potencijala za financijski razvitak zemalja članica COMESA-e. Najveće stope rasta BDP-a imaju: Etiopija, Džibuti, Ruanda i Kenija; a zemlje s najnižim stopama rasta BDP-a su: Svazi, Zimbabve i Sejšeli.

COMESA Member States

Slika 5: Zemlje članice COMESA-e

Izvor: European External Action Service. Dostupno na:

https://eeas.europa.eu/delegations/mauritius/2071/common-market-eastern-and-southern-africa-comesa_fr
(28.02.2018.)

Na slici 5 prikazane su zemlje članice saveza COMESA-e. Zelenom bojom označeno je 19 punopravnih članica saveza, a to su: Burundi, Komori, Dem. Rep. Kongo, Džibuti, Egipat, Eritreja, Etiopija, Kenija, Libija, Madagaskar, Malavi, Mauricijus, Ruanda, Sejšeli, Sudan, Svazi, Uganda, Zambija i Zimbabve. Zemlje Angola, Bocvana, Lesoto, Mozambik, Namibija i Tanzanija su bivše zemlje članice koje su izašle iz saveza, a na slici su označene bijelom bojom.

Ciljevi COMESA-e osmišljeni su kako bi se uklonile strukturne i institucionalne slabosti u zemljama članicama. Ciljevi su sljedeći:²⁹

- postizanje održivog rasta i razvoja država članica;
- zajedničko usvajanje makroekonomskih politika i programa, podizanje životnog standarda i poticanje bližih odnosa među državama članica;

²⁹COMESA. Dostupno na: http://training.itsilo.it/actrav_cdrom1/english/global/blokit/comesa.htm (06.03.2018.)

- surađivanje u zajedničkom stvaranju poticajnog okruženja za strana, prekogranična i domaća ulaganja;
 - surađivanje u promicanju mira, sigurnosti i stabilnosti među državama članicama kako bi se unaprijedio gospodarski razvoj u regiji;
 - surađivanje u održavanju odnosa između Zajedničkog tržišta i ostatka svijeta;
- doprinositi uspostavi napretku i ostvarivanju ciljeva Afričke ekonomske zajednice.

3.5.2 Trgovina COMESA-e

COMESA je integracijski savez koji čini najrazvijeniju regiju u Africi. Osnovan je s ciljem povećanja trgovinske razmjene koja bi rezultirala gospodarskim rastom i razvojem zemalja članica. To bi istovremeno rezultiralo povećanjem životnog standarda stanovništva i postizanjem mira i sigurnosti afričkih zemalja te povezivanjem s ostatkom svijeta, a time bi se riješio i problem malenog udjela na globalnom tržištu.

Izvan regionalna trgovina, odnosno trgovinska razmjena članica saveza sa zemljama izvan integracijskog saveza COMESA-e je relativno dobro razvijena, ali ima još puno mjesta za napredak, gdje su potrebna još mnoga ulaganja u razvoj kako bi se minimalno približila najrazvijenijim svjetskim integracijama. S druge strane, intraregionalna trgovina je nerazvijena, a glavnim problemom nerazvijenosti smatra se prometna povezanost zemalja članica, kao i problem njihove međusobne komunikacije. Kao drugi problem spominje se preveliko i pretjerano ulaganje u sirovine namijenjene izvozu, gdje se uvelike zapostavljaju ulaganja u gotove proizvode koji bi mogli generirati puno više novca.³⁰

Ono što bi potaknulo na razvoj intraregionalne trgovine u integraciji COMESA su razvitak i daljnja ulaganja u infrastrukturu, posebice u prometnu i komunikacijsku, a sve to s ciljem povećanja trgovinske razmjene između zemalja članica integracije.

³⁰Grgić, Mato; Bilas, Vlatka i Franc, Sanja: Regionalne ekonomske integracije u svijetu, Sinergija, Zagreb, 2012., str. 31.

Tabela 12: Ukupna trgovina robama u COMESA-i 2015./2016. godine

Zemlja	2015.			2016.		
	Izvoz	Uvoz	Ukupno	Izvoz	Uvoz	Ukupno
	USD milijuni			USD milijuni		
Burundi	0.121	0.604	0.725	0.109	0.527	0.636
Komori	0.016	0.185	0.201	0.013	0.179	0.192
Dem. Rep. Kongo	10.285	10.575	20.860	9.980	10.208	20.188
Džibuti	0.134	0.871	1.005	0.139	0.705	0.844
Egipat	19.031	50.056	69.087	20.021	49.645	69.666
Eritreja	0.415	1.025	1.440	0.485	1.049	1.534
Etiopija	2.914	14.977	17.891	2.809	14.692	17.501
Kenija	5.971	14.358	20.329	5.736	13.637	19.373
Libija	10.872	16.445	27.317	6.395	13.409	19.804
Madagaskar	2.047	2.375	4.422	2.160	2.427	4.587
Malavi	1.429	2.132	3.561	1.346	2.237	3.583
Mauricijus	2.662	4.524	7.186	2.359	4.407	6.766
Ruanda	0.684	1.919	2.603	0.745	2.045	2.790
Sejšeli	0.449	0.922	1.371	0.459	0.991	1.450
Sudan	3.169	8.368	11.537	3.094	7.325	10.419
Svazi	1.724	1.236	2.960	1.636	1.266	2.902
Uganda	2.631	4.928	7.559	2.582	4.326	6.908
Zambija	7.210	7.436	14.646	6.322	6.539	12.861
Zimbabve	3.614	5.975	9.589	3.663	5.163	8.826
COMESA	75.378	148.908	224.289	69.053	139.728	210.830

Izvor: obrada autora prema: UNCTADstat bazi podataka

Dostupno na: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx> (19.02.2018.)

Tablica 12 prikazuje izvoz, uvoz i ukupnu trgovinu robama zemalja članica COMESA-e u 2015. i 2016. godini. Iz tablice je vidljivo da je ukupna trgovina robama u 2016. manja od one u 2015. godini, što znači da se količina uvoza i izvoza smanjila u odnosu na godinu ranije. Zemlja članica s najvećim uvozom, izvozom i ukupnom trgovinom robe u obje godine je Egipat. Zemlje članice s najnižom ukupnom trgovinom robe i s najnižim izvozom su: Komori, Burundi, Džibuti, Eritreja i Sejšeli; i kao takvi spadaju u najnerazvijenije zemlje članice COMESA-e. Što se tiče ukupne trgovine robom, Egiptu najbliže su: Dem. Rep. Kongo, Kenija, Libija i Etiopija. Sve zemlje članice u obje godine ostvaruju negativan neto izvoz, odnosno imaju višak uvezene nad izvezenom robom, osim države Svazi koja jedina u obje godine ostvaruje pozitivan neto izvoz. Ta činjenica govori da su zemlje članice COMESA-e u vrlo nepovoljnom financijskom položaju, kad znamo da pozitivan neto izvoz uvelike pridonosi financijskom rastu i razvijenosti neke zemlje.

3.6 APEC

3.6.1 Nastanak, razvoj i osnovna obilježja APEC-a

APEC (engl. Asia-Pacific Economic Cooperation) predstavlja Forum za azijsko-pacifičku ekonomsku suradnju koji je osnovan 1989. godine na inicijativu Boba Hawkea, tadašnjeg australskog ministra, radi promicanja trgovine i jačanja gospodarske suradnje u regiji Azije i Pacifiku. Kod osnivanja, savezu je pristupilo 12 članica (Australija, Burnej Darusalam, Kanada, Indonezija, Japan, Južna Koreja, Malezija, Novi Zeland, Filipini, Singapur, Tajland i SAD), a savez se proširivao još četiri puta.

Prvi puta se proširio 1991. godine kada je savezu pristupilo 3 države, odnosno ekonomije: Republika Kina, Tajvan i Hong Kong. Upravo zbog Tajvana, poznatog kao Kineski Taipei i Hong Konga, koji se naziva Hong Kong Kina, članice se nazivaju ekonomijama umjesto zemljama.³¹ Drugo proširenje dogodilo se 1993. godine kada su savezu pristupile Meksiko i Papua Nova Gvineja, a treće proširenje godinu dana kasnije pristupanjem Čilea u savez. Četvrto proširenje dogodilo se 1998. godine pristupanjem Peru, Rusije i Vijetnama.

Kriterij ulaska bio je geografski položaj, odnosno zemlja kandidatkinja morala je pripadati području Pacifičkog oceana te je morala imati bliske odnose i suradnju s postojećim članicama i prihvatiti cilj ostvarenja trgovinske liberalizacije do 2020. godine.³²

Važna stvar unutar saveza je da djeluje na temelju neobvezujućih odluka, već se one postižu konsenzusom, izazivajući tako kritiku da je to trgovina koja govori.³³

³¹ Key facts about APEC. Dostupno na: <https://www.rappler.com/newsbreak/iq/74090-key-facts-apec> (06.03.2018.)

³² Grgić, Mato; Bilas, Vlatka i Franc, Sanja: Regionalne ekonomske integracije u svijetu, Sinergija, Zagreb, 2012., str. 243.

³³ Key facts about APEC. Dostupno na: <https://www.rappler.com/newsbreak/iq/74090-key-facts-apec> (06.03.2018.)

Tabela 13: Osnovni podaci o APEC-u za 2016. godinu

Zemlja	Godina pristupanja	Stanovništvo (000)	Stopa rasta stanovništva (%)	BDP (mil. USD)	Stopa rasta BDP-a (%)	BDP per capita (USD)
Australija	1989.	24.126	1.41	1 304.463	2.0	54.069
Brunej Darusalam	1989.	0.423	1.43	11.400	-2.5	26.939
Kanada	1989.	36.290	0.99	1 529.760	1.5	42.154
Čile	1994.	17.910	0.86	247.046	1.6	13.794
Kina	1991.	1 403.500	0.52	11 218.281	7.3	7.993
Hong Kong	1991.	7.303	0.66	320.912	2.0	43.943
Tajvan	1991.	23.557	0.32	529.575	1.5	22.481
Indonezija	1989.	261.115	1.22	932.259	5.0	3.570
Japan	1989.	127.749	-0.12	4 936.212	1.0	38.640
Južna Koreja	1989.	50.792	0.42	1 411.246	2.8	27.785
Malezija	1989.	31.187	1.71	296.531	4.3	9.508
Meksiko	1993.	127.540	1.37	1 076.914	2.9	8.444
Novi Zeland	1989.	4.661	1.07	187.517	3.0	40.233
Papua Nova Gvineja	1993.	8.085	2.13	19.694	2.5	2.436
Peru	1998.	31.774	1.31	192.210	3.9	6.049
Filipini	1989.	103.320	1.62	304.906	6.9	2.951
Rusija	1998.	143.965	0.10	1 246.015	-0.2	8.655
Singapur	1989.	5.622	1.65	296.946	2.0	52.814
Tajland	1989.	68.864	0.39	407.026	4.3	5.911
SAD	1989.	325.952	0.69	18 729.510	1.5	57.461
Vijetnam	1998.	94.569	1.12	205.276	6.2	2.171
APEC	/	2 897.881	0.95	45 403.699	2.54	22.762

*Stopa rasta stanovništva je u periodu od 2011. – 2016. godine

*BDP i BDP per capita prikazani su u tekućim cijenama

Izvor: obrada autora prema: UNCTADstat bazi podataka

Dostupno na: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx> (22.02.2018.)

Regionalno ekonomski savez APEC sastoji se od 21 zemlje članice koje se nalaze na azijsko-pacifičkom teritoriju, a ukupna površina koju zauzimaju iznosi oko 63 milijuna kilometara kvadratnih, gotovo polovinu ukupne kopnene mase na Zemlji. Površinom najveće članice su: Rusija, Kanada, Kina, SAD i Australija, a najmanji je Brunej Darusalam. Osim što zemlje članice APEC-a zauzimaju veliku svjetsku kopnenu površinu, posjeduju gotovo i polovinu svjetskog stanovništva, točnije oko 3 milijarde. Najmnogoljudnije zemlje članice saveza su: Kina, SAD i Indonezija. Sve zemlje članice bilježe stopu rasta stanovništva osim Japana, a najveća stopa rasta pripada Papua Novoj Gvineji, Maleziji, Singapuru i Filipinima. Financijski podaci su vrlo diferencirani, odnosno postoje velike razlike između vrlo razvijenih i nerazvijenih zemalja članica APEC-a. Zemlje koje imaju najveći BDP po glavi stanovnika, odnosno najrazvijenije zemlje saveza su redom: SAD, Australija i Singapur; a one s gotovo dvadeseterostruko manjim BDP-om po glavi stanovnika su: Vijetnam, Papua Nova Gvineja i

Filipini. Savez ima potencijala za financijski napredak pošto sve zemlje članice osim Brunej Darusalama i Rusije bilježe rast BDP-a, a najveći rast pripada Kini, Vijetnamu i Filipinima.

Slika 6: Zemlje članice APEC-a

Izvor: The Treasury. Dostupno na: <http://www.treasury.govt.nz/economy/apec> (06.03.2018.)

Na slici 6 prikazano je 21 zemlja članica APEC-a, a svaka članica označena je jednom od boja, ovisno o godini kada je pristupila savezu. Zelenom bojom označene su zemlje članice koje su savezu pristupile 1989. godine, a to su: Australija, Brunej Darusalama, Kanada, Indonezija, Japan, Južna Koreja, Malezija, Novi Zeland, Filipini, Singapur, Tajland i SAD. Ljubičastom bojom označene su zemlje članice koje su savezu pristupile 1991. godine, a to su: Republika Kina, Hong Kong i Tajvan. Ružičastom bojom označene su zemlje Meksiko i Papua Nova Gvineja koje su savezu pristupile 1993. godine. Narančastom bojom označena je država Čile koja je savezu pristupila 1994. godine. Plavom bojom označene su zemlje koje su savezu APEC pristupile 1998. godine, a to su: Peru, Rusija i Vijetnam.

Ciljevi APEC-a su:³⁴

- razvoj regija za dobrobit svojih naroda i na taj način pridonijeti rastu i razvoju svjetskog gospodarstva
- povećati pozitivne dobitke, kako za regiju tako i za svjetsko gospodarstvo što će poticati na povećanje tijeka robe, usluga, kapitala i tehnologije
- razvijati i ojačati otvoreni multilateralni trgovinski sustav u interesu azijsko-pacifičkog i svih drugih gospodarstava
- smanjiti barijere u trgovini robom i uslugama među zemljama članicama

3.6.2 Trgovina APEC-a

Forum APEC osnovan je s ciljem olakšanja gospodarskog rasta i prosperiteta u regiji, s vizijom stvaranja besprijekornog regionalnog gospodarstva, a to ostvaruje kroz liberalizaciju trgovine i investicija. Da bi došlo do toga, neophodno je formiranje slobodnog trgovinskog područja, odnosno uklanjanje trgovinskih ograničenja, u čemu je APEC vrlo efikasan, čak štoviše, prednjači u svijetu glede toga. Kroz liberalizaciju trgovine i investicija automatski je došlo i do povećanja uvoza i izvoza između zemalja članica.

Regija APEC-a čini jednu od najrazvijenijih svjetskih regija, s iznimno velikom trgovinskom razmjenom predvođena najrazvijenijim državama svijeta: SAD-om, Kinom i Japanom. Da bi ostali na tom nivou ili bili još moćnija regija, potrebno je daljnja trgovinska liberalizacija i ojačavanje regionalne suradnje, potičući održavanje dobrih političkih i ekonomskih odnosa.

³⁴ APEC Osaka 95. Dostupno na: <http://www.ckp.or.jp/apec/basic/object.html> (06.03.2018.)

Tabela 14: Ukupna trgovina robama i uslugama u APEC-u 2015./2016. godine

Zemlja	2015.			2016.		
	Izvoz	Uvoz	Ukupno	Izvoz	Uvoz	Ukupno
	USD milijuni			USD milijuni		
Australija	237.866	264.587	502.453	245.306	254.798	500.104
Brunej Darusalam	6.766	4.868	11.634	5.602	4.842	10.444
Kanada	490.980	528.156	1 019.136	474.408	510.659	985.067
Čile	71.960	72.307	144.267	70.222	68.416	138.638
Kina	2 360.310	2 022.409	4 382.719	2 198.007	1 948.456	4 146.463
Hong Kong	610.097	602.651	1 212.748	600.958	594.561	1 195.519
Tajvan	378.026	315.323	693.349	353.746	295.300	649.046
Indonezija	171.345	165.993	337.338	168.592	159.688	328.280
Japan	784.916	808.192	1 593.108	808.504	768.189	1 576.693
Južna Koreja	640.612	533.259	1 173.871	604.604	501.767	1 106.371
Malezija	210.408	187.684	398.092	199.249	180.294	379.543
Meksiko	399.547	427.433	826.980	359.511	419.137	778.648
Novi Zeland	48.766	47.517	96.283	48.490	47.498	95.988
Papua Nova Gvineja	8.571	3.753	12.324	8.308	2.858	11.166
Peru	40.640	44.925	85.565	43.324	42.867	86.191
Filipini	71.987	90.117	162.104	73.399	102.516	175.915
Rusija	393.164	281.571	674.735	332.186	266.050	598.236
Singapur	528.166	451.224	979.390	511.222	434.375	945.597
Tajland	271.949	223.257	495.206	273.350	214.483	487.833
SAD	2 261.163	2 761.525	5 022.688	2 212.078	2 712.645	4 924.723
Vijetnam	173.362	171.216	344.578	189.017	181.148	370.165
APEC	10 160.601	10 007.967	20 168.568	9 780.083	9 710.547	19 490.630

Izvor: obrada autora prema: UNCTADstat bazi podataka

Dostupno na: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx> (22.02.2018.)

Tablica 14 prikazuje izvoz, uvoz i ukupnu trgovinu robama i uslugama zemalja članica APEC-a u 2015. i 2016. godini. Iz podataka u tablici je vidljivo da je ukupna trgovina robama i uslugama iz 2106. godine nešto manja od ukupne trgovine koju je savez ostvario prethodne godine, što govori o padu izvoza i uvoza. Zemlje članice APEC-a, koje u obje godine debelo prednjače u odnosu na ostale, po izvozu, uvozu i ukupnoj trgovini robama i uslugama su SAD i Kina. Najbliži njima po ukupnoj trgovini su Japan, Hong Kong, Južna Koreja i Kanada. S druge strane, članice s daleko najmanjom ukupnom trgovinom robama i uslugama su Brunej Darusalam i Papua Nova Gvineja, a njima najbliži po trgovinskim iznosima su Peru i Novi Zeland. Važna stvar koja se može zaključiti na temelju podataka u tablici je ta, da više od polovine zemalja članica, čak njih 13 (Brunej Darusalam, Kina, Hong Kong, Tajvan, Indonezija, Južna Koreja, Malezija, Novi Zeland, Papua Nova Gvineja, Rusija, Singapur, Tajland i Vijetnam), u obje godine ostvaruje pozitivan neto izvoz, odnosno imaju više

izvezene robe nego uvezene. Ta činjenica govori da se radi vrlo uspješnoj regionalnoj ekonomskoj organizaciji, koja ostvaruje veliku količinu ukupne trgovine, a što je najvažnije, ostvaruje ogromne količine izvoza, čak najviše od svih integracija u svijetu. APEC-ovih 21 zemalja članica ostvaruju više od 50% svjetskog gospodarstva, 44% svjetske trgovine i 40% Zemljine populacije.³⁵ Najbolji omjer pozitivnog neto izvoza ima Papua Nova Gvineja.

³⁵Key facts about APEC. Dostupno na: <https://www.rappler.com/newsbreak/iq/74090-key-facts-apec> (06.03.2018.)

4. ZAKLJUČAK

Pristupanjem u regionalne ekonomske organizacije i udruženja, zemlje članice zauzvrat očekuju nekakvu korist, a koja se može očitovati u ekonomskom rastu, povećanju trgovinske razmjene, političkoj stabilnosti, sigurnosti i miru. Dakako, sve članice iz pojedinih integracija teže ka postizanju svih ranije navedenih koristi, međutim to je vrlo kompleksan, težak i rijedak slučaj. Nekim zemljama se stanje poboljša, neke ostanu u istoj situaciji kao i ranije, dok se nekima stanje glede gospodarstva i politike pogorša, međutim takvih primjera je vrlo malo. Slobodni trgovinski sporazumi najveće koristi pridonose slabije razvijenim zemljama i zemljama u razvoju. Unutar saveza, razvijene zemlje nemaju puno prostora za napredak, pošto već ostvaruju zavidne rezultate na ekonomskom, gospodarskom i političkom planu. Funkcija takvih zemalja je zapravo, da potpomognu slabije razvijene zemlje i zemlje u razvoju, pružajući im financijsku pomoć i dajući im pritom razne pogodnosti na ekonomskim, trgovinskim i političkim pitanjima.

Najznačajnija regionalna organizacija na svijetu je EU, te se ona koristi kao ogledni primjer svim drugim svjetskim regionalnim organizacijama i udruženjima, a zbog te konstatacije, svim regionalnih svjetskim organizacijama od strateškog je interesa uspostavljanje trgovinske razmjene i sklapanje dobrih političkih odnosa s EU.

Druga značajna regionalna integracija s područja Europe je CEFTA, koja se oformila kako bi povećala trgovinu između zemalja članica i eliminirala trgovinske barijere za poljoprivredne i industrijske proizvode. CEFTA predstavlja prijelaznu organizaciju u kojoj se zemlje pripremaju za ulazak u EU. Trenutne članice CEFTA-e su zemlje s jugoistoka Europe, popularno Balkana, od kojih su trenutno najrazvijenije i najbliže Europskoj uniji, Srbija i Crna gora.

S afričkog područja značajna je regionalna integracija COMESA, a obuhvaća širok niz ciljeva koji u svoje prioritete nužno uključuju promicanje mira i sigurnosti u regiji. Njezine zemlje članice su države s juga i istoka afričkog kontinenta, koje obilježava visok stupanj nerazvijenosti. Zadnjih godina sve članice bilježe rast BDP-a što daje nadu za njihov ekonomski rast.

Za Sjevernu Ameriku, najznačajnija regionalna integracija je NAFTA, koja je nastala s ciljem uklanjanje trgovinskih barijera i olakšavanje prekograničnog prometa roba i usluga. U NAFTA-i postoji velika razlika između njezinih dviju vrlo razvijenih država Kanade i SAD-a,

u odnosu na nerazvijen Meksiko, ali koji bilježi najveću stopu rasta BDP-a, što mu daje nadu za približavanje njegovim sučlanicama u gospodarskom pogledu.

Što se tiče južnoameričkog kontinenta, vrlo značajnu ulogu ima integracijski savez MERCOSUR, s tendencijom slobodnog protoka robe bez carinskih ograničenja. Savez je imao i pomirbenu ulogu između Brazila i Argentine, a izgladivanje odnosa je bio i jedan od razloga osnivanja saveza. Zbog bojazni za regionalno ekonomsko zapostavljanje, njima su se priključili Paragvaj i Urugvaj. Savez karakterizira slaba intraregionalna trgovina i vrlo dobra izvan regionalna trgovina, što potkrepljuje činjenicu da su južnoamerikanci jedni od najvećih svjetskih izvoznika .

Za Aziju, najznačajniji regionalni ekonomski savez je ASEAN koji je nastao s ciljem povećavanja i ubrzavanja ekonomskog rasta i razvoja regije. Integraciju obilježavaju velike razlike između bogatih i siromašnih država, kao npr. Singapur – Kambodža. Najznačajnije za regiju je slobodni trgovinski sporazum ASEAN-a s Kinom, a njihova zajednička suradnja se dobro odražava na ostvarenje njihovih strateških ciljeva.

Regionalna integracija APEC jedna je od najvažnijih azijsko-pacifičkih integracija koja je nastala radi promicanja trgovine i jačanja gospodarske suradnje u regiji. Regija APEC-a čini jednu od najrazvijenijih svjetskih regija, s iznimno velikom trgovinskom razmjenom predvođena najrazvijenijim državama svijeta: SAD-om, Kinom i Japanom.

POPIS LITERATURE

KNJIGE:

1. Grgić, Mato; Bilas, Vlatka i Franc, Sanja: Regionalne ekonomske integracije u svijetu, Sinergija, Zagreb, 2012.
2. Grgić, Mato i Bilas, Vlatka: Teorija regionalnih ekonomskih integracija, Sinergija, Zagreb, 2012.
3. Hansen, J. D. i Nielsen, J. U.: An Economic Analysis of the EU. Drugo izdanje. London: McGraw-Hill International, 1997.

ZNANSTVENI ČLANCI, PUBLIKACIJE, DOKTORSKA DISERTACIJA:

4. Bilas, Vlatka i Franc, Sanja: Intraregionalna trgovina te mobilnost kapitala i rada u regionalnoj integraciji ASEAN. Zbornik ekonomskog fakulteta u Zagrebu 7; <https://hrcak.srce.hr/file/69013>. (26.02.2018.)
5. Felter, C. i Renwick, D.: Merosur: South America's Frations Trade Block; <https://www.cfr.org/background/mercosur-south-americas-fractious-trade-bloc>. (18.02.2018.)
6. Garcia, M. ('Fears and Strategies: The european Union, China and their Free Trade Agreements in East Asia', Journal of Contemporary European Research,; <http://www.jcer.net/ojs/index.php/jcer/article/view/311/344>. (10.01.2018.)

INTERNET IZVORI:

7. Alpha Profit Newsletters; <https://www.alphaprofit.com/Money/Global-X-Asean-ETF-Asea-Review-1.html#.Wp2b0OjOXIU>. (05.03.2018.)
8. APEC Osaka 95; <http://www.ckp.or.jp/apec/basic/object.html>. (06.03.2018.)
9. ASEAN; <http://asean.org/asean/about-asean/overview/>. (26.02.2018.)
10. ASEAN; <http://asean.org/asean-economic-community/asean-free-trade-area-afta-council/>. (07.03.2018.)
11. ASEAN stats; <https://data.aseanstats.org/>. (11.02.2018.)
12. Canada West Foundation; <http://cwf.ca/news/currents/currents-nafta-has-been-good-to-western-canada/>. (06.03.2018.)

13. COMESA; <http://www.comesa.int/overview-of-comesa/>. (19.02.2018.)
14. COMESA; http://training.itsilo.it/actrav_cdrom1/english/global/blokit/comesa.htm. (19.02.2018.)
15. European External Action Service;
https://eeas.europa.eu/delegations/mauritius/2071/common-market-eastern-and-southern-africa-comesa_fr. (28.02.2018.)
16. External Trade Statistics; http://asean.org/?static_post=external-trade-statistics-. (11.02.2018.)
17. Invest in ASEAN; <http://investasean.asean.org/index.php/page/view/asean-free-trade-area-agreements/view/757/newsid/872/asean-trade-in-goods-agreement.html>. (07.03.2018.)
18. Key facts about APEC; <https://www.rappler.com/newsbreak/iq/74090-key-facts-apec>. (06.03.2018.)
19. Mercosur: South America's Factious Trade Bloc;
<https://www.cfr.org/backgrounder/mercosur-south-americas-fractious-trade-bloc>. (20.02.2018.)
20. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova; [http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi-staro-ijvhj/svjetska-trgovinska-organizacija-\(wto\)/](http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi-staro-ijvhj/svjetska-trgovinska-organizacija-(wto)/). (25.01.2018.)
21. NAFTA now; <http://www.naftanow.org/>. (07.03.2018.)
22. Nafta Secretariat; <https://www.nafta-sec-alena.org/Home/Resources/Frequently-Asked-Questions#What%20is%20the%20NAFTA%20Secretariat>. (05.03.2018.)
23. Political Geography Now; <http://www.polgeonow.com/2013/07/croatia-joins-eu-leaves-cefta.html>. (22.02.2018.)
24. SCIRBD; <https://www.scribd.com/document/94437625/MERCOSUR>. (18.02.2018.)
25. The Treasury; <http://www.treasury.govt.nz/economy/apec>. (06.03.2018.)
26. UNCTAD stat; <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>. (13.02.2018.)
27. Wikipedia; https://en.wikipedia.org/wiki/Central_European_Free_Trade_Agreement. (04.03.2018.)
28. WTO; https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm. (25.01.2018.)

POPIS TABLICA

Tabela 1. Glavni tipovi ekonomskih integracija ovisno o dubini integracija.....	7
Tabela 2: Osnovni podaci o ASEAN-u za 2016. godinu	12
Tabela 3: Ukupna trgovina robom ASEAN-a 2014./2015. godine	15
Tabela 4: Top 10 zemalja / regija ASEAN-ovih trgovinskih partnera, 2015. godine.....	16
Tabela 5: Osnovni podaci o NAFTA-i za 2016. godinu	20
Tabela 6: Ukupna trgovina robom NAFTA-e 2015./2016. godine	22
Tabela 7: Osnovni podaci o CEFTA-i za 2016. godinu	25
Tabela 8: Ukupna trgovina robama i uslugama u CEFTA-i 2015./2016. godine	28
Tabela 9: Osnovni podaci o MERCOSUR-u za 2016. godinu.....	29
Tabela 10: Ukupna trgovina robom MERCOSUR-a 2015./2016. godine	32
Tabela 11: Osnovni podaci o COMESA-i za 2016. godinu	33
Tabela 12: Ukupna trgovina robama u COMESA-i 2015./2016. godine.....	37
Tabela 13: Osnovni podaci o APEC-u za 2016. godinu	39
Tabela 14: Ukupna trgovina robama i uslugama u APEC-u 2015./2016. godine.....	42

POPIS SLIKA

Slika 1: Zemlje članice ASEAN-a	13
Slika 2: Članice NAFTA-e.....	21
Slika 3: Bivše i sadašnje članice CEFTA-e.....	26
Slika 4: Zemlje članice MERCOSUR-a.....	30
Slika 5: Zemlje članice COMESA-e	35
Slika 6: Zemlje članice APEC-a.....	40

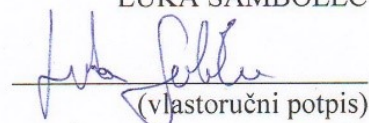
**IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU**

Diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, LUKA SAMBOLEC pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiv autor diplomskog rada pod naslovom REGIONALNE EKONOMSKE ORGANIZACIJE I UDRUŽENJA: IZAZOVI I PRILIKE te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student:

LUKA SAMBOLEC

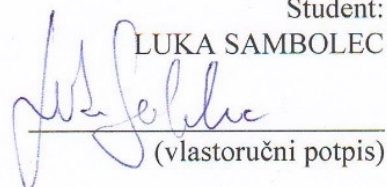

(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, LUKA SAMBOLEC neopozivo izjavljujem da sam suglasan s javnom objavom diplomskog rada pod naslovom REGIONALNE EKONOMSKE ORGANIZACIJE I UDRUŽENJA: IZAZOVI I PRILIKE čiji sam autor.

Student:

LUKA SAMBOLEC

(vlastoručni potpis)